

NATIONALMUSEET

I. AFDELING

Udstillinger: Oldtidsvæve. Dr. phil. Margrethe Halds samling af primitive væve og vævekunst fra Mellemøsten og Sydamerika. Fra Danmarks Oldtid – 10 års udgravninger. I tilknytning hertil 6 foredrag ved: dr. phil. Mogens Ørnes, amanuensis O. Voss, professor C. J. Becker og museumsinspektørerne Henrik Thrane, E. Thorvildsen og E. Munksgaard.

Udgravninger: Stenalder. Fortsatte udgravninger ved professor C. J. Becker af »Liniegravpladsen« ved Herrup med stendyngegrave fra yngre stenalder. På samme plads fremkom en formodet kultbygning også fra yngre stenalder med rige fund af ornamenterede skår fra mellemneolitisk tid som ligeledes blev undersøgt.

Bronzealder. Fortsatte undersøgelser ved museumsinspektør Henrik Thrane af bopladsen fra yngre bronzealder i Jyderup skov, Odsherred. Samme undersøgte nogle gruber ved Skamlebæk Radiostation, ligeledes yngre bronzealder, samt udgravede en overpløjet høj ved Melby, der indeholdt en bulkiste med kvindesmykker fra ældre bronzealder. Et bopladslag fra overgangen mellem yngre stenalder og ældre bronzealder i Salling blev undersøgt af museumsinspektør Aino Kann Rasmussen.

Jernalder. Supplerende udgravninger på byhøjen i Hurup med særlig henblik på husenes græstørvkonstruktion blev udført af museumsinspektørerne K. Salewicz og Aino Kann Rasmussen. Professor C. J. Becker fortsatte sine undersøgelser af de førromerske bopladser i Grøntoft. Undersøgelserne viser, at man

kun har boet kort tid i landsbyerne og derefter har flyttet disse ca. 100–200 m, men inden for samme bosættelsesområde. De forladte tomter er blevet overpløjet og rester af digevoldinger og spor efter jernalderpløjning er fundet. Også på Dankirke-bopladsen blev undersøgelserne fortsat ved museumsinspektør Elise Thorvildsen. Man fandt et hus dateret til ældre germansk jernalder og i affaldslagene fra bopladsen gjordes flere fund af mønter og fibler af sølv og bronze.

Erhvervelser: På Fyn blev to depotfund af ensartet karakter fra yngre bronzealder bestående af hængekar, brillefibler, prydblader og halsringe i bronze overgivet museet som danefæ. Som danefæ indkom desuden 3 guldbrakeater fra Kitnæs. Dette skattefund fra yngre jernalder består nu af en guldbelagt bronze-fibel og 20 guldbrakeater. Fra Skiveegnen indkom en jernalderfibel i bronze med et dyrehoved på og et træfliget spænde dateret til vikingetid fundet på Samsø.

2. AFDELING

Udstillinger: »Erik den Rødes Grønland« i Brede med 24.400 besøgende. Samtidig i 2. afdeling en lille udstilling af et udsnit af fund, der i de senere år er gjort i forbindelse med gulvundersøgelser i kirkerne.

Undersøgelser: På Trelleborg er atter foretaget supplerende udgravninger med henblik på fortolkningen af husenes konstruktioner. Forskellige middelalderlige voldsteder: Haurum ved Frijsenborg, Tranekær på Langeland og Lindshøj ved Lundsgård nær Kerteminde er blevet undersøgt; disse og andre voldsteder er op-

målt. På ødekirkegården i Fitting ved Ribe er foretaget udgravninger og i forbindelse hermed antropologiske undersøgelser. En række kirker er undersøgt, samtidig med at de er blevet restaureret og/eller har fået nye varmeinstallationer; særlig skal nævnes de i Jelling foretagne gulvundersøgelser, der viste spor af to trækirker. Herregårdsundersøgelserne er fortsat med opmålinger af Hindemæe, Dragsholm og Støvringgård.

Nyerhvervelser: Som danefæ er indkommet en sølvsignetring, fundet i Pårup ved Odense, og en guldskat gemt i en silkepunng i ringmuren på Hammershus. Den omfattede foruden 22 guldgylde en prægtig guldsignetring og tre sølvforgyldte fingerringe fra ca. 1510–20. Et par meget store malmgryder er indgået i afdelingen fra den vægtige 1300-tals møntskat, der i efteråret fandtes i Kirial på Djursland.

Konservering af vikingeskibene fra Skuldelev er fortsat, og en opstilling af det første skib (vrag nr. 5) vil snart blive påbegyndt i Vikingskibsmuseet i Roskilde. Kalkmalerier er fremdraget og/eller istandsat i adskillige kirker, således i Vester Broby og Sæby kirker på Sjælland og i Glæsborg kirke på Djursland. Konservering af historisk inventar er bl. a. foretaget i Årby kirke ved Kalundborg, i Århus og Ålborg domkirker, i Tårup kirke ved Skive og i Sjørsløv kirke ikke langt fra Viborg. Arbejdet med restaurering af Christian III's gravmonument i Roskilde domkirke er vidt fremskredet.

3. AFDELING

DANSK FOLKEMUSEUM

Udstillinger: Samlerudstilling nr. 4: Manglebrædder. »Brudekjolen«. Brudekjoler for hvert ti-år fra 1760 til nutiden.

Publikationer: Ellen Andersen: Brudekjolen (76 s.). Inge Mejer Antonsen: Tre

Vestindiske Stuer (katalog, 16 s.). George Nellemann: De polske indvandrere på Lolland-Falster (126 s.). Filmen »Håndskomageren« optaget af Aage Rothenborg efter drejebog af Karsten Lægdsmand.

Vigtigere undersøgelser. NEU: I forbindelse med udarbejdelsen af en nyspørgeliste om øl og most er fremgangsmåden ved mostfremstilling på Fyn undersøgt og brygning af gammelt øl på en gård i Gamby på Nordfyn er registreret og fotograferet. *Købstadsundersøgelser:* Milieuundersøgelser, Torvet 23, Køge, Blågårdsstræde 7, Roskilde og Vingårdsstræde 21, København. Påbegyndt undersøgelse af Carlsbergs Legatboliger, København, og fortsat undersøgelse af Vesterbros apotek, København. Som led i universitetsundervisningen i materiel folkekultur er Landemærket-Pilestrædekvarteret undersøgt, og en undersøgelse er påbegyndt i Gl. Mønt-Møntergade, København. Endelig er en renaissancegavl i Vestergade 6, Køge, opmålt. *Herregårdsundersøgelserne* er blevet fortsat bl. a. med undersøgelser af møbler på Rungstedlund og Friboeshvile. *Undersøgelse af polske indvandrede i Danmark.*

Vigtigere nyhvervelser: Rokokomøblement fra Bregentved, ca. 1750, mahognisekretær, udført af J. Pengel, København, ca. 1800, panelstue og inventar fra en gård i Lunderød, Sjælland, og dragter fra 1700-tallet.

Nyindretninger: Tre Vestindiske Stuer. Galleri med brudedragter. Hovedparten af afdelingens kontorer med arkiv og bibliotek er udflyttet til Brede.

7. AFDELING

FRILANDSMUSEET

Besøgstal: 132.371.

Publikationer: Frilandsmuseet. Supplement. Guide Illustré En Français. Richardt Meyer-Heiselberg og Bjarne Stok-

lund: Frilandsmuseets Litteraturliste. Hanne Frøsig: Hørren tørres. Nationalmuseets Arbejdsmark 1967, p. 115–128. Peter Michelsen: Frilandsmuseets hus fra Ødis Bramdrup. Nationalmuseets Arbejdsmark 1967, p. 139–156.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Museumsundervisningen på Frilandsmuseet har et voksende omfang, idet antallet af elever, som har deltaget i denne undervisning, for alle elevgrupperes vedkommende er blevet stærkt forøget. Der har i særlig grad været lagt vægt på at foranstalte instruktionskursus for lærere samt for studerende og seminarielever, således at disse bliver sat i stand til i fremtiden selv at give undervisning på grundlag af museumsstof.

Ny- eller ombygninger, nyindretninger: En firlænget gård flyttet fra Lønnestak i Vestjylland er blevet åbnet for publikum.

NATURVIDENSKABELIG AFDELING

Afdelingens udgravningsarbejde har været koncentreret om den vestsjællandske Åmose, hvor udgravningen af det fredede areal ved Øgårde er blevet afsluttet, mens udgravningen af den nærliggende Ertebølle-boplads »Præstelyngen« fortsættes. I Schweiz er foretaget mosegeologiske undersøgelser ved stenalder-pælebygningerne i Weier. På laboratoriet er dels foretaget en lang række kulstof-14 dateringer med tilhørende vedanatomiske bestemmelser, dels pollen- og frø-analytiske dateringer og undersøgelser. Pollenanalyserne har været koncentreret om schweiziske pælebygninger, om nordbopladsen Brattahlid på Grønland og Urup i Jylland, findestedet for en ornamenteret hjortetaksøkse. Frøbestemmelserne har været koncentreret om pælebygningerne.

SKIBSHISTORISK LABORATORIUM

Laboratoriet har i 1967 gennemført et par mindre vrageundersøgelser: Ved Egersund er i sommeren gennemført en nøjere dykkerundersøgelse af fundpladsen for et fladbundet fartøj fra ca. 1100, påtruffet under arbejdet ved bygningen af den nye Egersundbro. – Et formentlig sen-middelalderligt vrage i den udtørrede Rødby fjord er blevet partielt afdækket og undersøgt. – Ved besøg på Anholt er indsamlet nøjagtige oplysninger om ca. 40 vragepositioner omkring øen, og et enkelt af disse vrage er undersøgt ved dykning. – Anlæg af sejlspærringer er undersøgt ved Stagodde ved munden af Haderslev fjord og ved Steg på Nordals. – I forbindelse med en undersøgelse af Ladbyeskibets karakter er foretaget en stereofotogrammetrisk opmåling af skibsaftrykket i højen, og der er udført forsøg med at tage heste ombord og fra borde med en kopi af Ladbyeskibet *Imme Gram*, bygget af spejdere fra Gram i 1963. – Laboratoriet har været repræsenteret ved de af Nordisk Maritimhistorisk Arbejdsgruppe gennemførte etnologiske undersøgelser i Vestnorge. – Arbejdet med Skuldelev-skibenes konservering er videreført, og samlingen af de første dele af første skib er påbegyndt.

LANDBRUGSMUSEET

Besøgstal: 11.846.

Udstillinger: Rasmus Christiansens akvareller af den danske bondes hverdag og fest for 100–150 år siden.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Specielle omvisninger for folkeskoler, gymnasier og højere læreanstalter efter aftale.

Vigtigere nyerehvervelser: Mindre tærskværk med valser fra ca. 1865, halm-pakker af ældre dato, og bagplov til hjulplov.

Besøgstal: 55.761.

Udstillinger: Italienske Almuesmykker. Moderne ungarsk Kunsthåndværk. Æg-Æg-Æg. Sophia Loren. Timo Sarpaneva. Fyrstelige Fester i Bøger og Billeder. Ib Andersen – Tegninger og Grafik. Statens Kunstfond, offentlig Idékonkurrence om Samarbejde mellem Arkitekter og Billedkunstnere. Afrikanere væver.

Publikationer: Merete Bodelsen og Thorkild Hansen: Ib Andersen, Kbhv. 1967.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Foredragsserier: 1) »Københavnske Motiver« (Jørgen Schou-Christensen: Et Besøg på det første Christiansborg. Knud Millech: Københavns Rådhus. Vibeke Woldbye: Københavnske Klædedragter. Eva Steinaa: København på Scenen. Hakon Lund: Fester og Ligbegængelser.) 2) »Nutidig nordisk Glas« (Jørgen Schou-Christensen: Danske Glas. Gunnar Mårtenson: Finske Glas. Alf Bøe: Norske Glas. Dag Widman: Svenske Glas.)

Vigtige ny erhvervelser: Kumme af fajance, Rouen 1725–50 (Gave fra Helge Jacobsens Legat). Vinglas, diamantgrave-ret, Holland, 18. årh.s anden halvdel. Sengetæppe »patchwork«, England eller Amerika c. 1800. Guld-fiskekumme af cloisonné emalje, Kina 17.–18. årh. En række arbejder af moderne kunsthåndværkere.

Nyindretninger: Omflytning og nyopstilling af Kina- og porcelæns-samling. Store sal mod Amaliegade med franske 18. årh.s møbler istandsat og nyopstillet. Bogbind samlet i separat rum. Biblioteket: Den tidligere Kina-sal er inddraget til bogmagasin med reolsystem af letmetal i to etager.

Vigtigere konserveringsarbejder: En stor silkebroderet lærredsdug med granatæblemønster dateret 1619 og med Eske Broks og Christense Wifferts fædrene og

mødrene våben, har gennemgået en gennemgribende konservering ved fru Ellen Borum, Nationalmuseets Konserveringsanstalt, Brede.

DE DANSKE KONGERS KRONOLOGISKE SAMLING PÅ ROSENBORG

Besøgstal: 92.590 (fra 1. maj til 31. dec. – se nedenfor).

Udstillinger: Til udstillinger på Kunstindustrimuseet og Röhsska Konstslöjd-museet i Göteborg samt på Tøjhusmuseet har Rosenborg bidraget med udlån af nogle vaser af strudsæg med elfenbensmontering og slesvigsk mindemedaille.

Publikationer: Gudmund Boesen: Rosenborg (i Danske Museumsskatte. Red. af Gudmund Boesen. 1967. Også i tysk og fransk udgave).

Nyerhvervelser: Som gave fra Ny Carlsbergfondet har samlingen modtaget et miniaturemaleri af Christian VI som ung, malet af den danske maler Andreas Møller i Dresden 1723. Fra Sverige har samlingen erhvervet en seglkapsel af sølv med billede af Christian V på tronen med sølvløverne.

Undersøgelser: I forbindelse med centralvarmeinstallationen 1966–67 opdagedes i Christian IV's »Hemmelighed« et tykt latrinlag indeholdende husgeråd m. v. Undersøgelsen heraf agtes fortsat.

Ombygninger etc.: Rosenborgs to nederste etager genåbnedes 1. maj 1967, efter at der i vinterens løb var installeret nyt centralvarmeanlæg og foretaget forskellige istandsættelsesarbejder. Øverste etage med riddersalen er stadig lukket for publikum p. g. a. bygningsarbejder med brandsikring af etageadskillelse, hvorved salens gulv belægges med marmorfliser. Istandsættelsen af spiret på slottets store tårn afsluttedes med lægningen af et nyt kobbertag.

Konservering: På Rosenborgs tekstilkonserveringsværksted, der i november

1967 holdt 50 års jubilæum, er arbejdet med istandsættelse af slottets gobeliner fortsat, ligesom man som tidligere har istandsat tekstiler for andre offentlige og private samlinger.

TØJHUSMUSEET

Besøgstal: 66.191.

Udstillinger: 3/1–31/12 københavnske våben gennem 350 år. 11/5 1967– 8/1 1968 Fæstning og garnison – København gennem 800 år. 27/10–3/12 1967 deltagelse med udlån til en udstilling i forbindelse med en dansk festival i Philadelphia, U. S. A.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Ganske som i tidligere år har Tøjhusmuseet og dets bibliotek været flittigt besøgt af studiesøgende. Mange genstande har været indleveret til bestemmelse og undersøgelse; resultaterne er blevet nedfældet på kartotekskort og i vor korrespondance. Mange skoleklasser har gennemgået vore udstillinger under kyndig ledelse. Desuden har museumsdirektør, dr. phil. Arne Hoff, overinspektør Finn Askgaard og museumsinspektør Egon Eriksen afholdt en række forelæsningsforedrag ved Københavns Folkeuniversitet under titlen »Krigsvåbnenes historie«. Desuden har der været foretaget gennemgang af våben i museets udstillingslokaler for historiestuderende ved Københavns universitet.

Vigtigere undersøgelser: Ved III. afdeling har oberst E. H. D. Havsteen som videnskabelig konsulent været beskæftiget med at gennemgå museets beholdning af signalmateriel.

Vigtigere ny erhvervelser: Flintelåskara bin M. 1777 specielt lavet for Gendarmeriet i Basel. Dansk officerskærde M. 1765 uden skede, dateret 1765 og med inskription »Bornholms Geworbne Infanterie Regiment«. Camouflagedragt brugt

i Congo. Uniform for ridder af den spanske Calatravaorden.

Ny- el. ombygninger, nyindretninger: Nyindretning af museets administrationslokaler og værksteder. Nyindretning af et fæstningsmuseum i Lille Tårn på Christiansø.

HANDELS- OG SØFARTSMUSEET PÅ KRONBORG

Besøgstal: 82.033.

Publikationer: Handels- og Søfartsmuseets årbog 1967. Jørgen H. P. Barfod: Danmark–Norges handelsflåde 1650–1700. (Søhistoriske Skrifter VI). Søhistorisk billedbog. Maritime History in Pictures.

Vigtigere undersøgelser: Etnologiske undersøgelser vedr. træskibs- og bådebyggeri i samarbejde med norske og svenske kolleger (»den nordisk maritim-historiske arbejdsgruppe«). Undersøgt Sydnorges kyst på strækningen fra Mandal til Haugesund. Kampagnen afsluttedes med et symposium sammen med kolleger fra svenske og norske søfartsmuseer samt universitetsinstitutioner. Det afholdtes i august 1967 på Utstein Kloster ved Stavanger.

Vigtigere ny erhvervelser: P. C. Skovgaard's maleri med portræt af skibsreder Schade, 1839. Modeller af et islandsk dæksfartøj o. 1880 samt af en kinesisk sampan. Farvelagte tegninger af skonnert »Sophie«, barkentinen »Elisabeth«, S/S »Dania« og S/S »Arcturus«, en logflynder, diverse kompasser, kvikslølvbarometer, lertøj til skibsbrug, et skibsklaver fra o. 1850 af fabrikat Hornung & Møller, en styrbords sidelanterne, to illuminerede kobberstik med fremstillinger af Trankebar med fæstningen Dansborg, udført o. 1750 af Mathias Seutter samt nogle »Skibs-Articler saavel for Ober- og Under-Officerer, som for alle og eenhver, gemeene og andre, der fare paa de Cof-

fardie-Skibe, som seile til Vest-Indien og Guinea . . .«, Kbh. 1758. Desuden er til arkivet indgået et betydeligt materiale vedrørende skibe og skibsbygning, livet om bord m. m. samt adskillige fotografier, ligesåvel som håndbiblioteket som hidtil er forøget med litteratur indenfor museets interesseområde.

ORLOGSMUSEET

Besøgstal: 10.697.

Udstillinger: Deltaget i udstillingen »København Før og Nu« i Bella-Centret i København, samt i den af Foreningen Dansk Vestindien tilrettelagte vandreudstilling, der i marts-april er blevet vist såvel i Danmark som i byerne i tidligere Dansk Vestindien. Museet har desuden deltaget i et par andre, mindre udstillingsarrangementer.

Vigtigere undersøgelser: Under besøg i Vestindien har direktøren foretaget opmåling og fotografering af gravmæler rejst over marinens personel i Christiansted, Frederiksted og Charlotte Amalie, samt af et stort antal af de på øerne bevarede kanoner fra den danske tid.

Vigtigere nyerehvervelser: Blandt mange andre gaver blandt andet: Diverse uniformer og uniformseffekter (Kommandørinde Ella Bildsøe). Kanonkugle opfisket fra vraget af Sancta Sophia, forlist ud for Göteborg 1645 (Ingeniør Scott Grindal). Et stort antal ældre instrumenter og maskindele samt fotografier (Direktoratet for Maskinmesteruddannelsen).

DANSK PRESSEMUSEUM OG ARKIV

Besøgstal: 2.623.

Udstillinger: Ophængning af nogle af red. Th. Wellejus »Trykfejl«.

Publikationer: Pjece til skoler og foreninger.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Omvisning af skoler og foreninger.

Vigtigere nyerehvervelser: Trykfejlssamling fra afd. red. Th. Wellejus, Viborg. Skrivebord der har tilhørt politikeren Chr. Berg. 8 komplette årgange af Randers Amtsavis 1933-41.

MUSEET PÅ JÆGERSPRIS SLOT

Besøgstal: 13.201.

På slottets sydfacade er al puds nedbanket, så murstenene fra Chr. IV's og Fr. IV's tid er blevet synlige. Alle gesimser og sokler er blevet pudset i cement og malet. Af de 3 tårne er det store, på Gl. Abrahamsstrup, blevet beklædt med kobber. I kong Fr. VII's arbejdsværelse og grevinde Danners kabinet er der blevet indlagt el. lys.

Endvidere har fotograf Ole Woldbye fotograferet alle Johannes Wiedewelts mindestøtter i parken og i slotshegnet.

GILLELEJE MUSEUM

Besøgstal: ca. 1500.

Publikationer: En brochure om museets samlinger.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Forstanderen har forevist samlingen for skoleklasser og besøgende.

Vigtigere nyerehvervelser: Fra havets bund, et broncestykke fra et stort sejl-skib, fundet af en stenfisker på Ostindiefarergrund ¼ mil ud for Gilleleje, mulig fra den i 1797 der strandede ostindiefarer »Kronborg«. Metalpumpe og fyrdør med navnet »Burmeister & Wain«, fra den på Lysegrunden ca. 20 ¼ mil nord for Gilleleje, i 1877 strandede hjuldampner »Dania«, tilhørende D. F. D. S., bygget hos Burmeister & Wain 1867. Kopibøger fra Gilleleje toldkontrol, 1841-1942. Statistik 1871 til 1920 om handel og fiskeri fra Gilleleje Havn, samt cirkulære om skibsmåling og toldsatser. Fra Gilleleje Havelaug, obligationer med alle havneinteressenternes underskrifter

for et lån til havneanlægget, samt alle bilag og skrivelser fra havneregnskaberne fra 1880 til 1920.

Ny- eller ombygninger, nyindretninger: Lysstofrør og 6 nye montrer på 1. sal.

Vigtigere konserveringsarbejder: 1 gallyonsfigur og et relief fra forliste skibe.

KØGE MUSEUM

Besøgstal: 8.842.

Pr. 1/4 modtog museet anerkendelse som landsdelsmuseum. Der er nu to heltidsansatte beskæftiget ved museet.

Ombygninger: Museets bolig er blevet underkastet en gennemgribende istandsættelse, og en del af udstillingsrummene er blevet gennemmalede.

Udstillinger: I april vistes vandrestillingen: Billeder af Kristi liv. Udstillingen, der præsenterede sig smukt i de nyistandsatte lokaler, trak ca. 500 gæster til. I efterårsferien og de følgende to uger afholdtes udstillingen *Børn*, der var blevet til i samarbejde med Køge husmoderforening. Der vistes genstande og billeder med tilknytning til barnets forskellige aldre. Besøget var 3000.

Bygningshistoriske *undersøgelser* koncentreret om bebyggelsen rundt om Køge Torv pågår endnu i samarbejde med Nationalmuseets Købstadundersøgelser. Efter nedrivningen af et sidehus i Vestergade nr. 12, foretog museumsforeningens udgravergruppe en undersøgelse af grunden. Bebyggelsens tidligere udstrækning blev konstateret og en del træ- og stenkar, nedsat i grunden, indmålt og fotograferet. Der har formodentlig tidligere været garveri eller skomageri på grunden. Ved nedbrydning af forhuset på Vestergade nr. 8 kom en særpræget trægavl til syne på nabohuset nr. 6, som er fra o. 1600. Gavlen blev opmålt af Nationalmuseets købstadundersøgelser.

Erhvervelser: I årets løb er modtaget

flere værdifulde gaver og deposita – tilvæksten er o. 300 numre. Specielt må nævnes fundet af 2 Statius v. Düren relieffer (mands- og kvindeportrætmedailloner) ved en ombygning på Køge Rådhus. I forvejen rummer rådhuset en kamin fra Statius v. Dürens værksted i Lübeck (o. 1550–60).

ROSKILDE MUSEUM

Besøgstal: 5.079.

Udstillinger: Juleudstilling samt skiftende mindre særudstillinger.

Nyerhvervelser: Ældre Aluminafajancer fra Roskildeegnen, spillekort.

Publikationer: Årsberetninger og Arthur Fang: Gustav Wied og Roskilde (fra Roskilde museum 1964–67 XXIII) er under udsendelse.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Fast indrettet museumsundervisning (148 klasser med 3084 elever), og i tilknytning hertil forskellig ekskursionsvirksomhed og byvandring). Endvidere omvisninger ved foreningsbesøg, studiekreds- og foredragsvirksomhed.

Vigtigere undersøgelser: I samarbejde med Roskilde Arkæologiklub nødgravninger og undersøgelser i forbindelse med indsamling, især ved byggetomt ud mod Roskilde hovedgade og brønd ved Roskilde Sparekasse. Herved er indkommet forøgelse, specielt til samlingerne af keramik og lædergenstande fra middelalderen m. m. (metalbelagt trætallerken, metalbesat kvindebælte).

Nyerhvervelser: Sevres-bisquitgruppe med ur, ca. 1780 (tilhørt Jacob Kornrup; gave fra Roskilde Sparekasse). Sølvbæger 1701. Kaukasisk tæppe til interiør (ca. 1800). 4 romanske arkitektur-skulpturer. Værdifulde forøgelse er iøvrigt især indkomne til samlingerne af spil og legetøj og til afdelingen for Roskilde-malerier, tegninger og grafik – endvidere sy-

ninger, møbler, keramik, glas, oldsager og tre vogne. Til Gustav Wied-samlingen er bl. a. erhvervet en interessant korrespondance 1913–14.

Nyindretninger: Indflytning forventes umiddelbart forestående i nye, store magasinrum, som forberedelse til en senere tids udvidelsesplaner.

Konserveringer: Samarbejde med stud. mag. Håbes videreført i fast ordning i forbindelse med forhandlinger om den almindelige situation.

MUSEET FOR HOLBÆK OG OMEGN

Besøgstal: 4.053.

Udstillinger: Dortheaslyst-akvarellerne, 14–29/10 1967.

Publikationer: Årsberetning 1966–67. 52 s. ill. Vejleder til udstillingen af Dortheaslystakvarellerne. 4 s.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Artikler om Holbæks og Holbæk-egnens historie og seværdigheder, i Holbæk-egnens Hjemstavnsforenings 25 års jubilæumsskrift 1967. Foredrag på aftenhøjskole og for museumsforening. Omvisning på udgravning.

Vigtigere undersøgelser: Udgravning af bopladslag fra keltisk jernalder. Veddinge, Odsherred. Udgravning af en middelalderlig bageovn med fyrgrav. Uglerup, Tuse Næs.

Vigtigere nyerhvervelser: Lerkar, tidlig middelalder. Jordfund fra Uglerup, Tuse Næs. Alterstage, tin, 1682. Lågkrus, tin. Flensborg 1755. Manglebræt, 1816. 6 knive, sølv. Holbæk, ca. 1825. Brystspænde og armlænke, sølv. Holbæk, ca. 1845. 4 spisesker og 3 teskeer, sølv. Holbæk, ca. 1850. Zwibelglas, grønt. Holmegård. Dortheaslyst-akvarellerne. 5 meget store akvareller, som viser scener af herregårdsliv i 1800-årene. »Dansemaskine«, legetøj, ca. 1910. Armbind for frivillig jernbanevagt under 1. verdenskrig 1914–18.

Ny- eller ombygninger, nyindretninger: Nyindretning af dragtsamling (ikke afsluttet).

Vigtigere konserveringsarbejder: Konservering af portrætmaleri, Johanne With, f. Jacobsen, 1746–84; ukendt kunstner. Konserveret på Statens Museum for Kunst.

KALUNDBORG OG OMEGNS MUSEUM

Besøgstal: 4.177.

Særudstilling i maj 1967 af brudedragter i anledning af Tronfølgerens bryllup. Endvidere foretog museumsinspektør Waagepetersen undersøgelser, udvalg af genstande og beskrivelser til udstillingen »Slægtens arv« i Rørby sognegård, 4–5/11 67, i samarbejde med husholdningsforeningerne i Årby-Rørby, Ubby, Vørslev og Tømmerup kommuner, samt opstillingen af genstandene.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Formanden har holdt foredrag om Bregninge-Bjergsteds Historie, om Det historiske Kalundborg i foredragsrækken »Kend din by«, forevist Kalundborg kirke og museet for 2 × 150 gæster fra U. S. A., og forevist museet på Kalundborg-dagen. Museumsinspektør og formand forevist museet i forbindelse med foredragsrækken »Kend din by«, samt medvirket ved skolebesøg under lærers vejledning. Museet tillige arrangør af 2 foredrag i F. U. F.-rækken (Vikingetidens byer og Jernalderens store offerfund).

Vigtigere nyerhvervelser: Købt rokokosølvukkertang, udført i Slagelse, og sammenhørende sølvsennepskande og snapsebæger, udført af Claus Morthorst i Kalundborg. Jern-topseng fra ca. 1780 samt brudedragter i forbindelse med særudstillingen.

Nyindretninger: Nationalmuseet, der på statens vegne ejer »Lindegården«, hvori Kalundborg og omegns museum er ene ejer, har med sidste rate kr.

70.000 af en tre-årig bevilling, fortsat restaureringen af »Lindegården«s sydfløjs tage og bindingsværk. I tilslutning til håndværker- og dragtsamling er indrettet udstillingsrum med nye montere til landhusholdningsredskaber m. v., samt lokale til brug for pastor Wemmelunds præstestue, når fru Wemmelund, der har givet kr. 10.000 til indretningen, ønsker at overdrage museet de testamenterede møbler m. v. til stuens indretning.

Omordning og konserveringsarbejder: Revision af forhistoriske samlinger påbegyndt med nyopstilling, konservering af museets ældste møbler påbegyndt. En del apoteksinventar beror fortsat i Nationalmuseets konserveringsafdeling.

ODSHERREDS FOLKEMUSEUM,
NYKØBING SJÆLLAND

Besøgstal: 1.258.

Publikationer: Årbog i samarbejde med Museet for Holbæk og omegn. 14 s. m. ill. Avisartikler om arkæologiske arbejder.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Museet har begyndt det forberedende arbejde med at udnytte oldsagssamlingen til skoleundervisning. Der vil blive udarbejdet skriftligt undervisningsmateriale, lydband og diapositiver. En repræsentant for museet har deltaget i fire radioudsendelser om arkæologiske emner. Desuden en radioudsendelse om skomagerhåndværket.

Vigtigere undersøgelser: Undersøgelse i Skamlebæk af en røse (kultisk anlæg) fra yngre bronzealder er fortsat med godt udbytte. Der er blandt andet i røsen fundet en skåltegnsten. Ved Glostrupgård, Egebjerg sogn, er fundet et rigt kulturlag fra yngre stenalder (melle-neolitisk tid). Den videre undersøgelse her vil blive foretaget af Nationalmuseet.

Vigtigere nyerhvervelser: Oldsager: Fra en privat samling har museet modtaget

et samlet fund med mere end 500 oldsager fra Ertebøllekulturen. Fundet er fra Kildegård i Åmosen, Sjælland. Indbo: Af dødsbo har museet testamenterisk fået overdraget samtlige efterladenskaber, heraf udtaget indbo, brugsgenstande m. m., ialt 246 nr., til anbringelse samlet i museet.

MUSEET FOR NÆSTVED OG OMEGN

Besøgstal: 1.110.

Mod sædvane har der ikke været afholdt udstillinger, da arbejdet har været koncentreret om registrering og forberedelse af omordning og udflytning.

Publikationer: Jubilæumsskrift er under forberedelse.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Museumsundervisningen er fortsat og omfatter dele af Næstved Gymnasiums historiespeciale.

Vigtigere undersøgelser: Gravhøj ved Karrebæk fjord og fundament fra den forsvundne Næsbygård.

Vigtigere nyerhvervelser: Rokokokommode, tømrværktøj og et bødkerværksted.

Ny- eller ombygninger, nyindretninger: To middelalderlige stenhuse syd for St. Peders kirke er restaureret. Det er hensigten i 1968 at flytte samlingerne af Næstved-sølv, Holmegårds-glas, Kählerkeramik og »Laurits Pottemager«-fundet fra Farvergade til nyindrettede lokaler her. Omordningen af udstillingen i museets kirkesal i helligåndshuset er påbegyndt.

Konserveringsarbejder: En middelalderdønde er stadig under konservering.

SYDSJÆLLANDS MUSEUM

Besøgstal: 8804.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Som led i aftenskoleundervisningen

er afholdt foredrag om Vordingborg-egnens oldtid, borgen Vordingborgs historie samt Vordingborg-egnens folkekunst kombineret med besøg på museet.

Vigtige undersøgelser: Undersøgelsen af en overpløjet høj på Bjergemarken nordøst for Vordingborg er afsluttet i sommeren 1967. Herefter er påbegyndt undersøgelse af en tidlig mesolitisk boplads i Barmosen nordvest for Vordingborg. Denne undersøgelse fortsættes i 1968.

Vigtige nyerhvervelser: Vase af slesvigfajance.

Nyindretninger: Der arbejdes fortsat med indretning af studiesamling.

Vigtige konserveringsarbejder: Bårse herreds fane fra 1714 har gennemgået en kostbar konservering.

LOLLAND-FALSTERS STIFTSMUSEUM

Besøgstal: 13.227. (Hovedmuseet 6643, Frilandsmuseet 6584).

Udstillinger: »De polske landarbejdere på Lolland-Falster«.

Publikationer: Stiftsmuseets årsskrift 1967 (indhold: »Engelsk fajance« samt årsberetninger og regnskaber). »Nordengelsk fajance med lyserød lustreglasur« (Arv og Eje, 1967). »Skolehistorie er også en museumsopgave« (Årbog for dansk skolehistorie, 1967). »Spå mig nu godt« (Skalk nr. 6, 1967).

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Foredrag og udsendelse af materiale til skolerne i forbindelse med særudstillingen.

Vigtigere undersøgelser: Affaldsgrube fra ældre bronzealder (Fejøl). Overpløjede høje fra yngre bronzealder (Rykkerup, Toreby sogn). Registrering og undersøgelse af omfattende fund af »vendisk« keramik (Moseby, Åstrup sogn). Indkredsning af et folkekunstværksted (»Torebymaleren«). Gennemfotografering af landsdelens mindre teglværker. En etno-

logisk-historisk undersøgelse af sukkerroedyrkingen påbegyndt.

Vigtigere nyerhvervelser: Standkiste dekoreret af »Torebymaleren« (gave fra Fonden til Fædrelandets Vel). Lertøj fra Petersens pottemageri i Maribo. Inventar fra polakkaserne. Rejsekister m. m. fra polske indvandrere.

Ny- eller ombygninger, nyindretninger: En istandsættelse af hovedmuseets udstillingsrum og en modernisering af de permanente udstillinger er påbegyndt. Foreløbig er polsk samling nyopstillet. Negativarkivet er nyindrettet.

Vigtigere konserveringsarbejder: Arbejdet med hovedistandsættelsen af Frilandsmuseets bygninger er fortsat.

FALSTERS MINDER

Besøgstal: 4.113.

Udstillinger: »Mit bedste øje«.

Oplysningsvirksomhed: 4 offentlige foredrag i museets foredragssal og endvidere deltagelse i flere foredragsserier om lokalhistoriske emner i aftenhøjskoler på Falster.

Vigtigere nyerhvervelser: Model af den nu nedrevne Chr. IX's bro. Bomærkesig-netring af bronze fra 1500-tallet fundet i Tunnerup, Karleby sogn. Fajanceovn, mærket »Richter« (E. Richter, Guldborg L., 1871-91).

ODENSE BYS MUSEER

Besøgstal: Møntestræde 6983, Den fynske Landsby 56.799, Fyns Stiftsmuseum 17.534, H. C. Andersens Hus 126.932, H. C. Andersens Barndomshjem 3.035, Carl Niensens Barndomshjem 950, ialt 212.233.

Udstillinger: Møntestræde: Kay Bojesen (apr.), Danske glas (okt.); Fyns Stiftsmuseum: Georg Poulsen (marts), Nye Tendenser III (apr.), Syv svenskere (sep.),

Elof Risebye (sep.-okt.) og Claus Berg på Fyn (okt.).

Publikationer: Museernes fælles årbog »Fynske Minder«, årg. 1966; H. C. Andersens-museets årbog »Anderseniana«, årg. 1967; Odense Bys Museer, beretning 1966-67.

Oplysnings- og publikationsvirksomhed: I samarbejde med folkeuniversitetet er afholdt foredragsrækker over »Jernaldergravpladsen ved Broholm« og »Danmarks handelskontakt med romerriget«. (Erling Albrectsen), »Fynboerne« (Kristian Jacobsen) og »Herregårdsliv i 1600-tallet« (Niels Oxenvad).

Vigtigere undersøgelser: Udgravning af grave på Nonnebakken i Odense, hidrørende fra nonneklostret; udgravninger på voldstedet »Lindhøj« i Revninge s. (sa. m. Nationalmuseet).

Vigtigere nyerhvervelser: 2 lysestager og 1 sennepskande, sølv, udført ca. 1750 af Odense-mesteren Søren Nielsen Bruun til landsdommer Bonde Simonsen, samt et sæt smykker, guld, perler og emaille, udført til landsdommerens hustru.

MIDDELFART BY- OG EGNSHISTORISKE MUSEUM

Besøgstal: 2.077.

Vigtigere nyerhvervelser: 70 numre, herunder 6 gobelinsyninger, 4 ældre malerier med stedlige motiver, hårkæde med guldbeslag, 1851, sølvskeer af stedlige mestre, selskabsdragter og broderier fra ca. 1850.

Ny- eller ombygninger, nyindretninger: Boligmyndighederne har frigivet en lejlighed til museumsbrug i den gamle ejendom, museet erhvervede for nogle år siden. Den bliver nu restaureret og får indlagt varme, så den kan bruges til mindre udstillinger og skolebesøg, ligesom en del opmagasinerede ting igen kan tages frem.

SVENDBORG AMTS MUSEUM

Besøgstal: 1.580.

Udstillinger: Fund fra voldgrav på nu nedlagte Wandalls hotels grund: Fragmenter af kakler, lertøj, glas, læder, ben. Kilesten fra hoveddrænledning i Ulbølle. Genstande udstillet hos firmaet Krøyers Enke i anledning af 200 års jubilæum.

Publikationer: Folder om Svendborg Amts Museum og maskinskrevet årsberetning for første gang.

Oplysningsvirksomhed: I samarbejde med Hist. Samf. f. Fyns Stift foretoges under ledelse af prof. K. Kersten, Landesmuseum, Gottorp, og konsulent Aa. Lauritsen i april 67 en excursion med 200 deltagere til Gottorp, Hedeby og Danevirke. Museet har etableret forbindelse med 22 kontaktmænd indenfor dets distrikt. 2 aftenforedrag om museet. Skolebesøg. Oplysninger om Reuben Chappell's skibsbilleder er indsamlet.

Vigtigere undersøgelser: I samarbejde m. landsdelsmuseet i Odense er indsamlet opmålinger fra det tidligere voldgravsterræn ved Wandalls hotel. Fotooptagelser af drænledning i Ulbølle, opbygget af de meget sjældne kilesten.

Vigtigere nyerhvervelser: 1 Carl Alpers klaver, punktsten, sølvbæger, daggert og medaille 1848, som har tilhørt Navigationsskolens grundlægger: A. O. Tuxen.

Ombygning og nyindretning: Museets tagkonstruktion er ekstra afstivet. Museets loftsetage nyindrettes med stationære montere til tekstiludstilling.

Vigtigere konserveringsarbejder: Bronzealdersamlingen er konserveret.

FAABORG HJEMSTAVNSMUSEUM

Besøgstal: 4.513.

Vigtige nyerhvervelser: En komplet 150-årig mandsdragt fra Lyø.

Nyindretninger: Rum til klædedragter.

LANGELANDS MUSEUM

Besøgstal: 4.032.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Til skoler, der besøger museet klas-sevis, er der udlånt lysbilledserier til brug i klasserne, og der er samarbejdet med lærerne om udarbejdelse af opgavesæt. Alm. omvisning for skoleklasser er gennemført i muligt omfang.

Vigtigere undersøgelser: Hov sn. Prøvegravning på boplads med Maglemose-kultur. Frellesvig, Tullebølle sn. Fortsat udgravning af en langdysse med 2 tidligere tømte gravkamre, foran randstenene skårfund fra MNT. Nygård, Hov sn. 2 overpløjede høje med urnegrave fra yngre bronzealder.

Vigtigere ny erhvervelser: 5 sølvspise-skeer af Chr. Eskildsen, mester i Rudkøbing 1808. Bryllupsvers 1709, trykt på silke for købmand i Rudkøbing Gregers Rasmussen Lund og Margrete Kirstine Hansdatter.

Ombygning: I et af museets magasin- rum er efter ombygning indrettet et arbejdsrum, publikumsgarderobe og toiletter.

MARSTAL OG OMEGNS MUSEUM

Besøgstal: ca. 20.000.

Vigtigere ny erhvervelser: Forskellige skibsbilleder og skibsdagbøger.

VENDSYSSELS HISTORISKE MUSEUM

Besøgstal: 5.456.

Udstillinger: »Horder« en romansk stenhugger. »Huset i oldtiden« 8 små vinduesudstillinger.

Publikationer: Olaf Olsen og Palle Friis, Nationalmuseets arbejdsmark: »Sct. Olai kirke i Hjørring«. Palle Friis og Per Lysdahl Jensen, Kuml: »En Jernalderhustomt med kælder«. Palle Friis, Skalk: »Til sandet lagde mig øde«. Palle

Friis »Museer i Vendsyssel. Beretning 1967.

Undersøgelser: I årets løb er undersøgt eller registreret 8 bopladsfund, 12 grave og gravpladser og en halv snes mindre fund fra oldtiden. I Store Vildmose har museet medvirket ved en omfattende undersøgelse af oldtidsagre, under ledelse af kontorchef Viggo Nielsen, Kulturministeriet.

Nyindretninger: Ministeriet for kulturelle anliggender har i samråd med Fredningsplanudvalget for Hjørring og Thisted amter, erhvervet gården »Bjørnager« i Mosbjerg sogn af dr. pharm. Else Krag Andersen. Efter sælgerens ønske skal ejendommens bygninger stilles til disposition for Vendsyssels historiske Museum, som også skal have fri adgang til arkæologiske undersøgelser på alle de til gården hørende områder, der i øvrigt skal tilsås med græs og gøres offentlig tilgængelige.

BANGSBOMUSEET FREDERIKSHAVN

Besøgstal: 9.026.

Udstillinger: Frederikshavnske fotograf- deres by og dens indbyggere. Nyindkomne genstande. Jul og juleforberedelse i forrige århundrede. Desuden 11 mindre udstillinger i Turistterminalen fra museets forskellige afdelinger.

Publikationer: Artikel i »Vendsyssel- ske Årbøger 1967« P. Laursen: Handels- huset Cloos i Frederikshavn 1854–1941.

Oplysnings- og Undervisningsvirksomhed: Faste undervisningstimer på museet for byens skoleelever, orientering om kulturhistoriske emner samt i forbindelse med museets afdeling for besættelsestiden, undervisning i besættelsestidens historie. Eleverne får her genstandene i hænderne, og museets inspektør fortæller om begivenheder i forbindelse hermed. Endvidere en lang række foredrag for

foreninger og oplysningsforbund vedr. by- og egns historie.

Vigtigere ny erhvervelser: Håndtrukket tågesirene fra Frederikshavn havn 1880. Galionsfigur 1860. Ophalingsspil med håndspager fra frederikshavnsk bådeværft 1880.

MORSLANDS HISTORISKE MUSEUM

Besøgstal: 2.509.

Udstillinger: »Mit kæreste øje«, hvor ca. 100 beboere på Mors udstillede deres klenodier, og samtidig besøgte museets samlinger. Morsø kunstforening har desuden afholdt udstillinger på museet.

Publikationer: Museet har ingen publikationer, men oplyser kort om sit arbejde i Historisk årbog for Thisted amt.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Ca. 1450 skoleelever og ca. 30 lærere fra Nykøbing Mors provinsårskursus har fulgt udgravningen i Højsager. Desuden er museet blevet forevist for lærerne fra Nykøbing Mors' provinsårskursus, ligesom skolernes lærerkræfter flittigt besøgte museet med deres klasser.

Vigtigere undersøgelser: På en mark, Erslev på Mors, er der undersøgt en udpløjet høj. Der fandtes en grav fra enkeltgravskulturen. Graven har været sat af planker, af hvilke der fandtes svage spor. Som gravgods fandtes 68 ravperler. Ligeledes Erslev på Mors er undersøgt en udpløjet høj fra enkeltgravstiden. Her fandtes en undergrav og en bundgrav. Undergraven indeholdt en stridsøkse og 32 ravperler. Bundgraven var fundtom.

Vigtigere ny erhvervelser: Den forhistoriske samling har erhvervet en oldtidssamling fra landmand Jens Riis, Sdr. Dråby på Mors, bestående af flere hundrede genstande fundet under kanalgravning ved Bentinesbro i Øster Jølby. Der var bl. a. 15 hjortetakøkser, 50 benprene, 30 tværpile, forskellige slags økser, skår af lerkar, marvspaltede knogler

og andre genstande af videnskabelig interesse fra bopladsen.

Ny- eller ombygninger, nyindretninger: Der blev i 1967 påbegyndt en nyindretning af museets samlinger. Desuden blev installeret fjernvarme, således at museet fremover er tjenlig til besøg i vinterhalvåret.

Vigtigere konserveringsarbejder: Museet har fra Nationalmuseets konserveringsanstalt modtaget en række oldsager, deriblandt et enkeltgravskar, der blev indsendt i 1952. Af de øvrige kan nævnes en dolk fra 1955, men ellers er det øvrige først indsendt i 60'erne.

LEMVIG MUSEUM

Besøgstal: 670.

Udstillinger: 6 kunstudstillinger i malerisalen.

Vigtigere ny erhvervelser: Lille sølvkaffekande fremstillet af mester Gråe, Lemvig ca. år 1740 og guldur skænket af fhv. gårdejer N. P. Kortnum, Ramme pr. Lemvig.

VIBORG STIFTMUSEUM

Besøgstal: 33.202, heraf ca. 10.000 på Hvolris.

Udstillinger: Smeden, i samarbejde med Vendsyssels hist. Museum, Gækkebreve, Billeder af Kristi liv, Det ældste landbrug og Med begge hænder (børneudstilling).

Publikationer: »Det ældste landbrug« i samarb. med Centralbiblioteket.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Foredrag i jan.-marts om erhvervsforhold i oldtiden på enkelte af amtets skoler. Kontaktmøder med amtets lærere vedr. forholdet museum-skole.

Vigtigere undersøgelser: Afslutning af undersøgelsen i Pederstræde med husrester fra 700-1000-tallet, fortsat udgravning af Asmild Klosters vestfløj, ud-

gravning af rom. jernalders stensatte grave på Hvolris, udgravning af to ødelagte jættestuer i Foulum og ved Moesgård, Tårup s.

Nyindretninger: Indretning af museumsmagasin, værksted og udstillingslokale i »Paradis«, Nytorvgyde.

KULTURHISTORISK MUSEUM, RANDERS

Besøgstal: Ca. 18.000.

Udstillinger: Kun særudstillinger.

Publikationer: Arsberetning ved museumsinspektør Bjørn Stürup samt artikel om »Middelalderkeramik« fra Randers ved Hans Runge Kristoffersen.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Aftenkursus arrangeret for FOF, Randers samt diverse foredrag.

Vigtigere undersøgelser: Dyssetomt ved Tustrup, Nørager Sogn og foreløbig undersøgelse af tidlig neolitisk boplads på Rostved Mark, Thorsager Sogn.

Ny- eller ombygninger, m. v.: Planlægning af indflytning til foråret 1969 i helt ny museumsbygning.

FORHISTORISK MUSEUM, ÅRHUS

Besøgstal: 42.066.

Udstillinger: »Oldtidsvæve«, »Nepal«. Ejendomsselskabet af 10/8-1961 (Andelsbanken og MLU) har stillet et kælderlokale i institutionens bygning på Bispetorvet til rådighed for en permanent udstilling af fund fra vikingetidens og den tidlige middelalders Århus. Besøgstal i dec. 1967: 15.000.

Publikationer: Kuml 1966.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Jysk Arkæologisk Selskab: 3 foredragsaftener.

Vigtigere undersøgelser: Vissinggård (boplads med Maglemosekultur), Holmegård (køkkenmødding med skeletgrav), Kobberup (gravhøj med stenliste, jysk

enkeltgravskultur), Tønning Skov (afsluttende undersøgelse af stenlægning med senneolitiske grave) og Okholm (vikingetids boplads, i samarbejde med Den antikvariske Samling i Ribe). Luftfotografering af arkæologiske anlæg.

Vigtigere nyerehvervelser: En større samling luftfotografier af arkæologiske og geologiske anlæg fra den engelske arkæolog St. Joseph, Cambridge.

Ny- eller ombygninger: Museet har taget hovedbygningen og sidebygningerne på Moesgård i brug. Restaureringen fortsætter. Indretning af kældermuseum i ejendom på Bispetorvet (se ovenfor).

Vigtigere konserveringsarbejder: Montagepræparat af skeletgrav fra køkkenmødding ved Holmegård, Djursland.

SILKEBORG MUSEUM

Besøgstal: Ca. 25.000.

Publikationer: Vi udgiver Tollundmanden, et lille hæfte på 16 sider, illustreret – på dansk, engelsk, tysk og fransk.

Vigtigere undersøgelser: Nu afdøde stationsmester Holger Hansen foretog en del arkæologiske udgravninger i 1967.

ODDER MUSEUM

Besøgstal: 475.

Vigtigere undersøgelser: Fund af jernaldergrav ved »Dybvad« syd for Odder med sværd, drikkekar m. m.

Ny- eller ombygninger, nyindretninger: Fra landsbyen Fillerup vest for Odder er til museets grund flyttet et karakteristisk stråetækt bindingsværkshus, kaldet »Vippebrøndshuset«. Huset har formentlig tjent som landarbejderbolig under godset »Rathlousdal« og vil blive indrettet på lignende måde ved museet. Evt. vil der i et af rummene blive indrettet værksted for en landhåndværker.

GLUD MUSEUM

Besøgstal: 5.934.

Udstillinger: I påsken arbejder af gamle Bjerre-herred-malere (Michael Therkelsen m. fl.) fra privat eje. I pinsen arbejder af amatørmalere i Bjerre herred.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Fhv. ungdomsskolebestyrer Karl Fausing har fortsat sin artikelserie i Horsens Folkeblad om ting på Glud Museum. Der har endvidere været omvisninger af skoleklasser.

Vigtigere nyrehvervelser og konserveringsarbejder: Undersøgelse af potte, der med opadvendt bund er nedgravet under et ladegulv. Potten er konserveret og anbragt på museet. Desuden er modtaget: lysestøbekar (jydepotte), plejl, brandsprøjte fra Hjarnø, trætromle fra Nebsager, tjærephøs, en del gammelt værktøj m. m.

FREDERICIA MUSEUM

Besøgstal: 2.293.

Vigtigere nyrehvervelser: Der er i årets løb indkommet 396 gaver. Fra Fredericia Politikorps er modtaget korpsets fane, 2 uniformer med gehæng, regnskabsbøger m. m., hvilket har muliggjort at vi har kunnet danne en speciel udstilling af ting fra den tidligere borgervæbning, der i 1871 fik navneforandring til politikorps. Af interesse er to malerier der er udført af to fredericianske malermestre som »Mesterstykker«. Det ene er udført af afd. museumsinspektør Hugo Matthiessens farfader Peter Adolf Asmus Matthiessen i 1846, og det andet af hans morfader Jørgen Grønvald Winther c. 1850. Fra skomagermester V. Deleuran har museet modtaget et komplet skomagerværksted. Herunder fik man også det gamle store glasskilt og to røde reklamestøvler. To dukker, en dreng og en pige med procelæns hoved, arme og ben og

ekstra tøj til disse, alt fra 1900-05. 2 gamle brandsprøjter fra omegnen.

Ny- eller ombygninger: På museets terræn er genopført den gamle bindingsværkslade som lå på Nørremarken, hvor nu Shell-raffinaderiet ligger. I laden skal udstilles alle de gamle landbrugsredskaber, såsom plove, harver såmaskiner og håndværktøj samt landhusgeråd.

MUSEET PÅ KOLDINGHUS SLOT

Besøgstal: 43.149.

Udstillinger: Jysk sølv.

Publikationer: Sigvard Skov: Jernbane, 1967, og samme: Kolding Sømandsforening, 1967.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Foredragsrække om Kolding bys historie, kursus i stilhistorie for elever på Kolding Gymnasium, i museets område adskillig foredrags- og undervisningsvirksomhed ved museets personale.

Vigtige undersøgelser: Undersøgelser over forekomsten af nederlandsk keramik i danske samlinger.

Vigtige nyrehvervelser: Moderne sølv fra Cohr, Fredericia.

Nybygninger: I slottets østfløj er vagtstuen bragt under tag og indrettet med nyopstilling af slottets bygningsfragmenter m. m.

Vigtigere konserveringsarbejder: Konservering af bindingsværkkonstruktionerne af Hans Ebbesens gård (1576) og af Vaupells gård (ca. 1600) samt gennemgang af samlingen af norske ovnplader.

EBELTOFT MUSEUM

Besøgstal: 49.000.

Vigtigere nyrehvervelser: Bl. a. et landsby-urmagerværksted fra Mols samt billeder af urmageren, hans hus gennem årene og andre arkivalier.

Nyindretninger: Museumsforeningen har overtaget den tidligere »Teknisk

Skole«, hvor der i det tidligere bibliotekslokale skal indrettes byhistorisk arkiv og i de to tidligere skolelokaler (hver ca. 70 kvadratmeter) en udstilling – i tilslutning til arkivet – som fortæller om egnen og byen gennem årene.

DJURSLAND MUSEUM

Besøgstal: 3.600.

Udstillinger: Møntskatten fra Kirial ved Grenaa.

Vigtigere undersøgelser: Udgravning af møntskatten fra Kirial ved Grenaa.

Ny- eller ombygninger, nyindretninger: Museumsbygningen har fået nyt tag.

HERNING MUSEUM

Besøgstal: 7.645.

Udstillinger: 14.–24. april, Gerard Francheschi, »Billeder fra Kristi Liv«. 1.–14. maj, PH-udstillingen, »Fremtidens Bybolig«. 16. september, »Museets første samling« i anledning af Herning Museums 75 års jubilæum.

Publikationer: Niels Jørgen Tortzen: »På opdagelse i en Blicher-samling«. Blicher-stuen på Herning Museum.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: FOF i forbindelse med en foredragsserie om egnehistorie. Herning Højskoles arkæologihold.

Vigtigere undersøgelser: Undersøgelse af Jensen & Stampes trikotagefabrik i Hammerum.

Vigtigere nyerehvervelser: Ligvogn fra Aulum, fremstillet først i 1930'erne. Væv fra Agerskov hede. Siksak maskine fra Victoria værkerne i Tyskland.

Ny- eller ombygninger, nyindretninger: Indretning af uudnyttet tagrum til 198 m² stort magasin med indlagt lys og varme.

Vigtigere konserveringsarbejder: Forsøg med konservering af jern ved hjælp af garvesyre som beskrevet i »Conservation« volume II no. 3 aug. 66.

HOLSTEBRO MUSEUM

Besøgstal: 1.250.

MUSEET FOR VARDE BY OG OMEGN

Besøgstal: 3.011.

Udstillinger: I pinsedagene prøveop-hængning af hedemaleren Chr. Lyngbos billedsamling. I oktober udstilling af ca. 100 træskulpturer af kunstneren Peder Steen, Varde. (Personer og håndværk fra det gamle Varde).

Publikationer: »Mark og Montre« med artikel om ure af H. P. Korsgaard, Varde.

Oplysning og undervisning: Kursus for porcelænsmalere, aftenskole og teknisk skole.

Nyerhvervelser: Et sæt møbler fra halvfemserne med tilhørende porcelæn og fajance.

Undersøgelser: Fund i Roustvej, Varde, af affaldsgrube med en del fragmenter af »svaleredekar«. Endvidere fund af en stor, men spredt jernalderboplads i Vrøggum.

Nybygning: Maleri og undervisnings-sal 106 m², hvor Chr. Lyngbos malerier med kulturel og særlig egnsprægede motiver er anbragt. Tillige forandring af ældre udstillingslokaler, så de nu findes i kronologisk orden: renaissance, barok, rokoko, empire samt to interiører fra nyere tid. Ialt 37 udstillingsrum.

ØLGD EGNMUSEUM

Udstilling: En speciel skolesamling, der har rent undervisningsmæssigt formål, og hvorfra visse ting kan udlånes.

Publikation: Udsendelse af årsberetning, samt artikel i museumsårsskriftet »Mark og Montre«.

Erhvervelser: 68 genstande med specialitet: Landbrugets håndredskaber.

Nyindretninger; en ca. 10 m lang glasvæg foran tekstilsamlingen og en mindre

foran den del af oldtidssamlingen, der er mest udsat for tyveri.

ESBJERG MUSEUM

Besøgstal: 2.700.

Publikationer: I samarbejde med de øvrige museer i Ribe amt: Mark og Montre 1967.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Aftenhøjskole, med arkæologiske og andre kulturhistoriske emner.

Vigtigere undersøgelser: Undersøgelse og udgravning af et overpløjet megalit-anlæg »Glunshøj« i Esbjergs nordlige udkant, samt flere overpløjede enkeltgravshøje i byggemodne områder i Esbjergs udkanter. Udgravning af gruber med lerkarskår fra alle perioder af førromersk jernalder i Sædding, Guldager sogn. Undersøgelse af bondegårde i Esbjergs omegn inden nedrivning.

Nyindretninger: Nyopstilling af jdepotteafdelingen med nye montrer. Istand-sættelse af oldtidsafdelingen.

FISKERI- OG SØFARTSMUSEET-SALTVANDSAKVARIET, ESBJERG

Besøgstal (fælles med Esbjerg museum): 2.382 personer.

Publikationer: Årsskrift for Fiskeri- og Søfartsmuseet 1967 (35 sider ill.) med artikler om breglefiskeri i midtjyske åer, Vestkystfiskeri i 1760'erne, uddrag af en Esbjerg-fiskers dagbog 1903-04, sørets-sag i Ribe 1598-1606.

Vigtigere ny erhvervelser: Arbejdet har været koncentreret om supplerende indsamling af fiskerigenstande og fotografier fra hele landet til åbningsudstillingen i det ny museum den 24. april 1968.

DEN ANTIKVARISKE SAMLING I RIBE

Besøgstal: 10.986.

Udstillinger: Billeder af Kristi liv. Fotoudstilling – af middelalderlige kirkelige

skulpturer – udført af Gérard Franceschi. Billeder af det gl. Ribe. Keramikere Gunvor Bilde-Sørensen og N. O. Torkelin-Eriksen (i samarbejde med »Que-dens Gaard Kunsthåndværk«, Ribe). Vester Vedsted Sogn i billeder fra 1900-1910. Engelsk fajance. »En fremmed ser på byen«. Fotoudstilling af Gérard Franceschi (i samarbejde med Ribe Turistfor-ening).

Publikationer: »Mark og Montre« 1967 udgivet i samarbejde med de øvrige kulturhistoriske museer i Ribe Amt. Mads Pedersen Rostoch: »Dend gamle og navn-kundig Kiøbstad Ribe«. Udgivet af Mogens Bencard for Historisk Samfund for Ribe Amt.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Foredrag i »Antikvarisk Selskab«. Til brug for lærerne er udarbejdet stik-ordsregistre med tilhørende bebyggelses-kort og litteratur vedr. dels Danmarks og dels egnens forhistorie. Desuden er udarbejdet geologiske, antropologiske og kulturhistoriske tidstavler med tegninger.

Vigtige undersøgelser: Under et ned-revet hus i Peder Dovns Slippe i Ribe er fundet en glarmesters »brokkasse« med glasskår. Foruden affaldsglas og alm. rudeglas af forskellige former og farver blev fundet store mængder af bemalet glas. Glasset må dateres til 1500-tallet. Okholm: I samarbejde med Forhistorisk Museum, Århus, er undersøgelserne på vikingetidsbopladsen i Vester Vedsted fortsat. Efterårets udgravning gav rela-tivt store mængder af senvikingetidigt skårmateriale fordelt i 2 kulturlag ad-skilt af 1 flyvesandslag. På et endnu uud-gravet område af denne forholdsvis ud-bredte bopladsforekomst fandtes i juni af Per Noe Jacobsen en sølvmonnt, som af Møntsamlingen foreløbig er bestemt til en hidtil ukendt monnt fra Kong Niels' tid.

Vigtige ny erhvervelser: Fra konserva-tor Brorson Christensen, Nationalmuseet,

er modtaget en del indbo, som har stået i dennes bedstefaders hjem i Ribe. En del indbo fra gamle Ribe-hjem er modtaget fra familien Agerbæk i Ribe, og fra fru Lily Tsherning Iversen, København. Ved køb er erhvervet en flødeske af sølv med ukendt stempel af mester Hans Bützou i Ribe.

Ny- eller ombygninger, nyindretninger: Med tilskud fra Dispositionsbevillingerne er samlingen i gang med indretning af loftsmagasin i Quedens Gaard. Der er foretaget en nyopstilling af samlingens fajancer fra 1700-tallet, og en udstilling som viser strygejernets udvikling gennem tiden.

TØNDER MUSEUM

Besøgstal: 8.700.

Vigtigere ny erhvervelser: Skyttelavs-bøger 1801.

Nyindretninger: Indretning af magasinbygning.

HADERSLEV AMTS MUSEUM

Besøgstal: 5.835.

Udstillinger: Carlo Håhr Berntsen, Kai Trier, Ane Brügger, Asger Andersen, Anders Kirkegaard, Kirsten Lundsgaardvig, Freddie Dybris. Kulturhistoriske udstillinger: Fremmedherredømme og genforening, »Det ældste landbrug«.

Oplysningsvirksomhed m. m.: Foredragsrække over antikviteter.

Vigtigere undersøgelser: Vedsted: en gravhøj fra yngre stenalder med dyssekammer, store randsten og mange offerfund.

MUSEET PÅ SØNDERBORG SLOT

Besøgstal: 56.000.

Publikationer: Genoptryk af katalog. Årsberetning i »Fra Als og Sundeved« og »Sønderjyske Årbøger«, 1967.

Oplysning og undervisning: Vejledning og omvisning af 18–20.000 skoleelever, specialomvisning for ungdoms- og højskoler, seminarier og lærerforeninger. Foredrag i aftenhøjskoler, ungdomsforeninger og andre foreninger.

Undersøgelser: Bygningsundersøgelser af slottet under dets restaurering. Udgravning af bygningsrester ved det ældste Gråsten slot. Fortsat registrering af ældre gårde på Als.

Ny erhvervelser: Kiste, egetræsbænk og enkelte stole samt et klunke-møblement. Uniformsdele, dels fra 1. verdenskrig, dels fra grænsegendarmeriets første tid. Fajance og dragtdele fra alsiske folke-dragter. Et maleri og en tegning af C. W. Eckersberg, to stik efter C. A. Lorenzen samt nogle tegninger. Som testamentarisk gave et maleri af C. A. Jensen og som gave fra Ny Carlsbergfondet et maleri af Johs. Carstensen.

Ombygninger: Restaureringen af slottet er fortsat i nord- og sydfløj, mens samlingerne er tilgængelige i en meget sammentrængt opstilling i vestfløjen. Kontorer og malerimagasin samt bibliotek er under nyindretning i østfløjen, der er færdigrestaureret. P. gr. af de meget store arbejder er enkelte afd. midlertidigt lukkede, dels kunst- og søfartsafd., dels mindre afsnit af oldtids- og kulturhist. afd.

Konservering: Konservering af malede træfig. fra middelalderen og af malede møbler er fortsat. Konservering af billeder i søfartsafd. er foretaget. Kons. af de store kanoner i slotsgården er påbegyndt.

HJEMSTAVNSMUSEET, ALS

Besøgstal: 174.

AABENRAA MUSEUM

Besøgstal: 7.890.

Udstillinger: Fotografier af stenmeste-

ren Horders arbejder. De nationale sønderjyske foreningers gave til tronfølgerens bryllup. Fotografier af Gérard Franceschi. Gamle brudekjoler og andre dragter. Ved juletid havde museet ved hjælp af børnehaveseminarieelever lavet juletræsdynt, som det brugtes i vore oldreførelses tid og havde tændt juletræ hver eftermiddag.

Vigtigere nyehvervelser: Sølv-sukker-skål fremstillet af Aabenraa-guldsmeden Thomas Jensen, inskription 1806. Sølv-bæger af Aabenraa-guldsmeden Johannes Schwensen, borgerskab 1743. Ved Ny Carlsbergfondets hjælp en kommode med spejl, fremstillet ca. 1780 af Aabenraa-snedkeren Lorenz Nielsen. Salmebog med sølvspænde af Aabenraa-guldsmeden A. Breundle og billede af barken Catharina af Aabenraa, malet af Aabenraa-maleren R. Clausen. Til søfartsafdelingen er desuden købt et billede af kolonien Unanak fra 1796.

Nyindretninger: I den etnografiske samling har man fået forbedrede lysforhold i monterne.

RIGSARKIVET

Afleveringer: Størsteparten udgøres af de løbende afleveringer fra centraladministrationens kontorer og af de gennem Udenrigsministeriet fortsatte afleveringer af konsulats- og gesandtskabsarkiver. Herudover kan fremdrages følgende: Rigsdagen har via Folketingets arkiv og bibliotek afleveret den parlamentariske kommissions arkiv. Statsministeriet har afleveret sager vedrørende Færøerne 1935–49. Fra Udenrigsministeriet er modtaget Østrumsudvalgets arkiv. Forsvarsministeriet har afleveret sager vedrørende Holmens kirke fra perioden 1728–1937, og gennem Hærens arkiv er afleveret Krigsministeriets arkiv til 1913 samt regnskabs-sager fra bogholderikon-

toet fra 1848 helt frem til 1961. Fra Finansministeriet er modtaget reskontri for erhvervenes lånefond 1928–47 og reskontri for udlån under statshusmandslovgivningen 1907–25. Gennem Justitsministeriet er afleveret arkivet fra udvalget af 1943 om oprettelse af et kriminalasyl og statspolitiets journalsager 1911–54, sekretariatssager 1931–54 og færdselspolitiets sager 1926–54. Fra Indenrigsministeriet er modtaget en del ældre bygningstegninger samt rigsdagsjournaler 1901–47. Gennem Socialministeriet har Direktoratet for Sygekassevæsenet afleveret journaler og journalsager 1893–1960 og Arbejdsdirektoratet indberetninger, stagiariesager m. m. vedrørende den canadiske låneordning 1945–56. Videre er modtaget arkivet fra Ministeriet for særlige anliggender 1945–66. Danmarks Statistik har gennem Økonomiministeriet afleveret diverse statistisk materiale 1801–1950. Fra Handelsministeriet er modtaget arkivalierne fra Tilsynet med den tekniske Undervisning 1919–65 og fra Tilsynet med banker og sparekasser 1940–56. Gennem Ministeriet for offentlige Arbejder har Direktoratet for Vandbygningsvæsenet afleveret diverse sager 1861–1966. Statsbanerne DSB-registraturer 1864–98, og Statsbanernes Tegningsarkiv ældre sporplaner fra perioden 1859–1937. Rigshospitalet har via Undervisningsministeriet afleveret bl. a. Det kgl. Frederiks Hospitals arkivalier 1735–1910, diverse arkivalier fra Den kgl. Fødsels- og Plejestiftelse (1771) 1848–1912 samt egne journaler fra forskellige afdelinger 1910–31.

Privatarkiver: Ved gaver fra private eller ved overdragelse fra institutioner eller selskaber er samlingen vokset med bl. a. følgende: Dele af forfatteren Poul Georg Andræs arkiv, manuskripter og notater m. v. fra missions- og kirkehistorikeren Lorenz Bergmanns arkiv, ældre slægtsarkivalier 1733–1964 fra familien

Bertouch's arkiv samt dele af det Bertouch-Lehnske familiearkiv 1768–1843. Videre lektor Georg Brøndsteds arkiv, arkitekt Axel Buchs arkiv 1901–64, provst Aage Bugges arkiv med bl. a. dagbøger fra Grønland 1922–24 og 1934–36 samt korrespondance fra hans embedstid i Grønland, xeroxkopier af guvernør Edv. J. A. Carstensen's optegnelser fra 1842–46 og 1873–75, en del af dr. phil. Vilh. la Cours arkiv, frimenighedspræst Niels Daels arkiv 1900–50, tillæg til gesandt Thomas Døssings arkiv, nemlig manuskripter, notater og breve 1905–64, redaktionssekretær Carl Elnegaards arkiv 1902–50, skovrider, direktør Chr. Emil Flensborgs arkiv, omfattende diverse manuskripter 1923–53 samt xeroxkopier af breve 1900–1905, kommandør Johan Michael Henrik Floridons arkiv 1907–56, fra stadsingeniør Olav Forchhammers arkiv, manuskripter, breve o. l. 1927–60, translatør Anne Friis' arkiv og professor, dr. phil. Astrid Friis' privatarkiv og samlinger, arkitekt Frederik Ferdinand Friis' arkiv, indeholdende 29 tegninger, 1808–48. Fra Aage Friis' arkiv er modtaget materiale vedrørende de radikale vælgerforeninger 1921–49, af dommer Anders Chr. Faar-toft's arkiv div. tryksager 1933–66. Desuden er afleveret: højskoleforstander Hjalmar Gammelgaards arkiv 1887–1956, zoolog og politisk forfatter Chr. Carl Aug. Gosch's erindringer m. v. 1835–1913, biskop Johannes Gøtsche's arkiv 1879–1938, biskop Carl Viggo Gøtsche's arkiv 1885–1901, missionær Knud Heibergs arkiv, et maskinskrevet manuskript til erindringer »I min Tid« af major Ernst Ipsens arkiv, kommandør J. H. J. Jegstrups arkiv indeholdende arkivalier fra ophold i Sverige 1943–44, dele af mejeribestyrelse Peder Rasmussen Jelsbaks arkiv 1896–1957 og familien Kiørboes privatarkiv 1870–1930. Som tillæg til dr. phil. Lauge Kochs arkiv er

modtaget korrespondance hovedsageligt om arktiske og geologiske emner 1934–63. Videre kopier og afskrifter af breve til admiral Henri Konow og hans hustru 1890–1947, lektor Knud Kretzschmers arkiv og historiske samlinger, ambassadør, kmhr. Johan Chr. W. Kruses arkiv 1913–64, major J. W. Gordon Norries arkiv, indeholdende korrespondance, dagbøger, manuskripter 1898–1965, dele af prof., dr. theol. Jens Nørregaards arkiv, nemlig to dagbøger fra 1912–13 og 1946–49, familien Plums arkiv ca. 1750–1950, et tillæg til politikeren Carsten Rafts arkiv fra perioden 1900–1950, redaktør Chr. Reventlows arkiv 1946–50 og dele af skovrider H. C. Rolsted's arkiv 1840–54. Af sognepræst Kaj Ryhedes arkiv er modtaget breve, koncepter, papirer vedrørende ordblinde, manuskripter, notater m. v. 1934–65. Fremdeles palæforvalter Chr. Otto Schlichtkrull's arkiv, indeholdende dagbogoptegnelser 1936–1942 samt en beretning om begivenhederne på Amalienborg 1940–44, politidirektør Aage Seidenfadens arkiv 1916–50, fru Olga Staunings arkiv, indeholdende breve fra Th. Stauning og kgl. personer 1921–53, kammerherreinde Helga Ste-mann's arkiv, redaktør Chr. Svarres arkiv 1876–95. Fra lektor P. P. Sveistrups arkiv er modtaget samlinger og manuskripter, familien Thorups arkiv en række familiearkivalier 1780–1885, af arkitekt Holger Tørnøes arkiv en del håndskrevet, trykt og tegnet materiale vedrørende landsforbundet Frivillig Dreng-Forbunds historie, dele af arkæologen J. J. A. Worsaaes arkiv 1842–83 og højskoleforstander Frode Aagaards arkiv 1916–66.

Privatinstitutioner: Der er modtaget: Association Franco-Danoise's arkiv 1914–40, Bornholmskommiteens arkiv, Grænsforeningens arkiv 1920–55, Det radikale Venstres folketingsgruppes arkiv 1905–49, dele af Studentersamfundets

arkiv, nemlig den internationale sekretærs arkiv 1964–67 og korrespondancer, regnskaber m. v. fra 1929–67. Endelig har Rigsarkivet modtaget kommandørkaptajn Henning Frisch Kjærs samlinger, C. F. Schiöppfes samlinger vedrørende danske officerer i fremmed krigstjeneste, Severin Sterms håndkolorerede litografiske kort over sogne i Københavns og Frederiksborg amter fra 1844 samt 15 fotografier vedrørende krigen i 1864.

Publikationer: Udsendelse af registreringer over modtagne mikrofilm af Danica i udenlandske arkiver er fortsat med fortegnelser over film fra Haus-, Hof- und Staatsarchiv og fra det østrigske krigsarkiv begge i Wien, samt med tillæg til fortegnelserne over film fra Sächsisches Landeshauptarchiv i Dresden og Public Record Office i London.

Udstillinger: Der har i 1967 været afholdt 3 særudstillinger. Den første koncentreredes om Chr. 5.'s danske matrikel af 1688, den næste omfattede særlige nyerhvervelser fra 1966 og endelig har der været en udstilling af arkivalier vedrørende de tidligere danske besiddelser i Guinea.

Danica-fotografering: Fotograferingen af Danica i udenlandske arkiver er fortsat. Der er som ovenfor nævnt modtaget film fra det østrigske krigsarkiv og Haus- Hof- und Staatsarchiv samt fra Sächsisches Landeshauptarchiv i Dresden. Videre er modtaget knap 100 spoler med materiale fra Deutsches Centralarchiv i Merseburg og løbende indgår danicafilms fra Public Record Office i London. Indsamlingsarbejdet i Vest-Tyskland er fortsat ved arkiverne i Freiburg, Frankfurt og Göttingen, og der er ligeledes arbejdet videre i admiralitetsarkivet i Public Record Office i London.

Sikringsfotografering: Sikringsfotograferingen er fortsat med fotografering af Rentemesterregnskaber og Øresundstoldregnskaber.

LANDSARKIVET FOR SJÆLLAND M. M.

Læsesalen: 6.706 besøgende, til hvem der er ekspederet ialt 35.858 protokoller og arkivpakker.

Afleveringer: I 1967 har hjemtagningen af de mange arkivalier fra afleveringspligtige embeder taget fart. Man har i første omgang koncentreret sig om hjemtagningen af dommerembedernes arkivalier (også efter 1919) og af kirkebøgerne (kontrabøgerne fra 1891–ca. 1935). Kirkebøgerne hjemtages provstivis, og således er indkommet kirkebogsmaterialet fra Lolland-Falster, Bornholm og enkelte provstier i Roskilde og Helsingør stifter, ialt ca. 1.700 bind. Det har imidlertid vist sig, at en meget stor del af kirkebøgerne er i en så ringe tilstand, at de først må behandles i restaureringsværksted og bogbinderi, før de kan stilles til publikums rådighed. Af yderligere afleveringer kan der være grund til at gøre opmærksom på flg.: Københavns amt (journaler, køpbøger m. m. 1911–23), overtoldinspektoratet for østifterne (hele den del af det nu nedlagte embedes arkiv (1844–1962), der ikke skulle overgå til videreførelse under direktoratet for toldvæsenet), 6. udskrivningskreds (bl. a. land- og søruller 1862–1911), københavnske fængsler (div. protokoller 1815–1932), Østifternes brandforsikring (vurderingsprotokoller ca. 1890–1955). Fra rigsarkivet er overflyttet fødselsanmeldelserne fra København, Frederiksberg og Københavns amtsrådsreds (1896–1961), disse anmeldelser skal fremtidig tilgå landsarkivet fra Danmarks Statistik.

Gaver og deposita: Fra baron Axel Reedtz-Thott har landsarkivet modtaget Gavnøs omfattende godsarkiv (indtil 1927). Med godsarkivet, der går tilbage til 16. årh., fulgte baron Otto Reedtz-Thotts privatarkiv (1785–1862) og baron Tage Reedtz-Thotts privatarkiv (1839–

1923). Baron P. Bertouch-Lehn har afleveret godsarkivalier vedr. baroniet Søn-derkarle (Højbygård-Lungholm 1835–1940). Endvidere har landsarkivet modtaget afd. kommandørkaptajn H. F. Kiærns samlinger vedr. Tårnby og St. Magleby på Amager.

Tilvæksten udgør ialt 681 hyldemeter.

Ordnings- og registreringsarbejder:

Registreringen af retsbetjentarkiverne indtil 1919 er fortsat med embederne i Frederiksborg amt, desuden er registreringen af det meget store Helsingør rådstuearkiv fortsat. I forbindelse med hjemtagningen af kirkebøgerne foregår en kontinuerlig registrering af hvert enkelt binds ministerialia. Landsarkivets pergamentssamling er i 1967 blevet omlagt og placeret i stålskabe, og man har påbegyndt en nyordning af kortsamlingen, som foregår i forbindelse med restaurering og affotografering af materialet.

Udarbejdelse af registre: Der er udskrevet registersedler til Københavns bytings obligationsprotokoller med pant i fast ejendom 1692–97 og til Gavnø gods fæsteprotokoller 1814–86. Der er desuden arbejdet med udskrivning af registre til Garnisons kirkes vielser 1799–1921.

Publikationer: Landsarkivet har udsendt en registratur over »Brandforsikringsarkivalier for købstæder og landbygninger indtil ca. 1872« i serien Foreløbige arkivregistraturer (pris: 9 kr.).

Kursusvirksomhed: Landsarkivet afholdt i marts et et-dages kursus i arkivopbygning og -forvaltning for dommerkontorernes personale.

Udstillinger m. m.: I landsarkivets nye udstillingssal har været arrangeret flg. udstillinger af arkivalier: Landsarkivets bygningshistorie 1890–1966, Københavnske dokumenter og breve (i samarbejde med rigsarkivet og Københavns stadsarkiv) og Kampen om 5. kreds (i samarbejde med Arbejderbevægelsens arkiv).

Landsarkivet har foruden udstillingsgæsterne haft over 1.800 besøgende.

Bygningen: Landsarkivets nybygning blev officielt indviet 4. april 1967 af kulturminister Bodil Koch.

LANDSARKIVET FOR FYN

Læsesalen: 2.639 besøgende, til hvem der er ekspederet 12.116 bind og pakker.

Afleveringer: Assens dommer og Sunds-Gudme herreders dommer: udtagne tingbogsblade til 1966. Odense byrets 3. afdeling: Panteregister for St. Knuds sogn 1882. Rudkøbing-Ærøskøbing politimester (Ærøskøbing afdeling): lægdsprotokoller og flygtningesager ca. 1865–1957. Baag herreds provst: embedsarkivalier 1829–1954. Ministerialbøger for Flødstrup 1918–55, Gelsted 1949–57, Nyborg 1932–35, Skellerup 1939–54, Søllinge 1930–49, Sdr. Højrup 1939–54 og Vindinge 1943–53. Stensgaard gods, Langeland: Skifteprotokol 1723–53.

Gaver og deposita: F. D. F., Odense 1. kreds: kredsens arkiv ca. 1905–ca. 1959. Afdøde museumsdirektør Svend Larsens samlinger. Redaktør Laurits Nielsen, Odense: »Arto« 1965–1966. Odense valgmenigheds forhandlingsprotokol 1883–1933. Sognepræst E. Rischel, Kullerup: Dokumenter vedrørende gård i Kullerup 1811–86, F. Baggers oplysninger om Juulskov 1774–76 og F. Baggers udkast til brev til C. D. Reventlow 1749. Egeskov godsarkivalier. Tranekær godsarkivalier (739 bind, 1080 pakker). Tilvæksten udgør ialt 1049 bind, 1246 pakker og 157 læg.

Ordnings- og registreringsarbejder: Der er blevet arbejdet på et jubilæumsskrift for arkivet 1968. – Der er udskrevet registersedler til en lang række kirkebøger og skifteprotokoller, ligesom en lang række alfabetiske registre til kirkebøger er blevet renskrævet.

Kassationer: Kassationer har fundet

sted i Svendborg amtsarkiv samt i Assens og Bogense politimesterarkiv: ialt 2 bind, 126 pakker eller 10,23 meter.

LANDSARKIVET FOR NØRREJYLLAND

Læsesalen: 7.265 besøgende, til hvem der er ekspederet 60.189 bind, pakker og film.

Afleveringer: Der er afleveret 11.624 bind, pakker og læg, hvoraf 294 var gaver. I henhold til Kulturministeriets cirkulære af 21. juni 1967 er foreløbig alle præster i Ålborg stift blevet opfordret til bl. a. at aflevere hovedministerialbøger, der er udskrevet før 1868. Ca. 70 pct. af disse arkivalier var afleveret ved årets udgang. Desuden kan der være grund til at gøre opmærksom på følgende afleveringer: Århus-Hammel-Thorsø jernbanes arkiv, arkivalier fra diverse landboforeninger 1862–1963 (Kjellerup og Omegns Landboforening), arkivalier fra Trinderup gods 1719–1940 (De danske Spritfabrikker) og hospitalsforstander i Ålborg H. P. Barfods arkiv (H. P. Tang Barfod, Randers).

Ordnings- og registreringsarbejder m. m.: Journalsager 1849–62 vedr. Sønderjylland er udtaget af Ribe stiftamts arkiv og afleveret til Landsarkivet i Åbenrå, revisionen af godsarkiverne er fortsat, registreringen og nummereringen af Håndskriftsamlingen er afsluttet, og der er til denne samling udarbejdet topografisk register og samlet materiale til forfatter- og afskriverregister. Der er påbegyndt udarbejdelse af en folioregistratur over de ældste privatarkiver og en del privatarkiver er registreret, bl. a. J. Jørgensen Borups samlinger, forvalter Andreas Peitersens arkiv, slægten Schades arkiv, Aug. F. Schmidts arkiv, landinspektør Ludvig Wesenbergs arkiv og samlinger af breve til Jens og Oluf Worm.

Publikationer og udstillinger: Landsarkivet har udgivet en folder med almin-

delige oplysninger om arkivet og en duplikeret oversigt over juridiktioner med titlen »De nørrejske landdistrikters rets- og politikredse indtil 1956«. Arbejdet med udarbejdelse af registre af Viborg landstings dombøger 1617 er fortsat. Landsarkivets permanente udstilling har fået fast åbningstid hver onsdag kl. 14–16 i månederne april til oktober. I den anledning er der udgivet et trykt katalog over udstillingen med titlen »Fortid i skrift«. Ialt har 95 personer aflagt besøg på udstillingen i åbningstiden og 733 personer har fået udstillingen forevist ved skole- og foreningsomvisninger.

Kursusvirksomhed: I samarbejde med Historisk Forening i Århus afholdt Landsarkivet fra 14. til 16. november et arkivkursus for 8 historiestuderende fra Aarhus universitet.

LANDSARKIVET FOR DE SØNDERJYSKE LANDSDELE

Læsesalen: 2.350 besøgende, til hvem der er ekspederet 15.948 protokoller og pakker.

Afleveringer: Fra embeder og andre arkiver er afleveret 232 bd., 116 pk., 502 stk., fra private er modtaget 213 bd., 57 pk., 30 stk. + 30 meter. De fra embederne afleverede sager er næsten udelukkende personregistre, aflyste genpartier af skøder og servitutter, ægteskabsbøger og kirkebøger.

Gaver og deposita: Gårdejer Rostgaard Andersen, Jordrup (A/S Bjørnkær Moses arkiv), gårdejer H. C. Bladt, Skovby Als (supplerende aflevering af landdagsmand Nis Nissens og dennes faders, Hans Nissens privatarkiver), Foreningen af dansk-sindede, sønderjyske Krigsdeltagere (dele af foreningens arkiv, samt Niels Hansen Lustrups optegnelser og erindringer 1914–18), rentier Hans Peter Eskildsen, Feldstedskov (ejendoms- og familiepapirer 1789–1833 samt digte og optegnelser af

Hans Chr. Festersen, Feldsted), lærer P. O. Grau, Hellevad (vandrebøger nr. 10 og 11 fra Haderslev statsseminariums dimittender 1925 og Hellevad-Egvad Sygeplejeforenings arkiv), fru Misse Grau Hansen, Oksbøl (faderen, gårdejer Peter Graus arkiv), overlærer Hasberg, Haderslev (dele af Lebølgård skoles arkiv), lærer Jes M. Holdt, Rugbjerg (forhandlingsprotokol for Hovslund skolekommission, optegnelser vedrørende udvandrede løjtinger m. m), førstelærer H. C. Hummeluhre, tidl. Rens (lidt om skoleforholdene i Rens, 1920–67), statskonsulent Johs. Jensen, Åbenrå (Dansk Mejeriforenings Samvirksomhed til Osteproduktionens Fremme, Sønderjyllandskredsen. 1943–67), overlærer Jørgen Jørgensen, Sønderborg (Familier med børn i Vodder sogn 1759–1864, med slægtshistoriske optegnelser), Zollvorsteher Peter Kall, Flensborg (Die preussische Zollverwaltung in Nordschleswig), redaktør Morten Kamphövener, Åbenrå (pastor E. Juhlers optegnelser vedrørende embedsmænd og slægter i Åbenrå), gårdejer Paul Krag, Boesgård, Løjt (pastor E. Juhlers optegnelser vedrørende ejendomme og slægter i Løjt sogn), redaktør K. Edv. Larsen, Sønderborg (Sønderjysk Hjælpefonds arkiv), forstander Hans Lund, Tanderupgård (breve til P. Wiuff), Mejeriselskabet Sønderjylland-Vest, Ø. Lindet (arkivalier fra nedlagte mejerier), ingeniør C. Nørsgaard Nielsen, Ribe (Niels J. Chr. Sallings erindringsbog m. v.), repræsentant Svend Paulsen, Sønderborg (Sønderborg ungdomsforenings arkiv), lektor Viggo Petersen, Sønderborg (Sager vedrørende frihedsbevægelsen i Sønderborg og Sydslesvig samt opgøret med landsvigerne 1943–45), fhv. førstelærer Spandet, tidligere St. Jyndevad (supplerende aflevering til hans privatarkiv), gårdejer Jes Sørensen og hustru, Sdr. Sejerslev (regnskabsbog for Hans Nielsen Falck m. fl., Emmerlev, 1780–1887), gårdejer Andreas

Terp, Klovtoft (Klovtoft tyreholdsforenings forhandlingsprotokol 1913–57), proprietær Kr. Vyff, Vonsild (dele af Chr. J. Wyffs og M. Mørk Hansens privatarkiver) og sparekassen i Åbenrå (ældre kommunale og kredskommunale sparekassesager m. m.).

Ordnings- og registreringsarbejder: Der er udarbejdet maskinskrevne fortegnelser over en del af privatarkiverne og præstearkiverne, og alfabetiske registre til Hustrup og Møgeltønder sognes kirkebøger er renskrevet på maskine.

Kursusvirksomhed m. m.: Der har været 8 rundvisninger med 129 deltagere, og under ledelse af arkivarerne Worsøe og Kargaard Thomsen er påbegyndt en slægtshistorisk aftenhøjskole med 53 deltagere fordelt på 3 hold.

Forskelligt: Med henblik på den kommende udvidelse er en naboejendom købt, og efter at arkivbetjenten har kunnet flytte derind, er der i hans tidligere tjenestebolig indrettet nye arbejdsrum og en frokoststue. I den nye bygning har der endvidere kunnet opsættes ca. 175 meter reol.

ERHVERVSARKIVET,

STATENS ERHVERVSHISTORISKE ARKIV

Afleveringerne androg 6.158 bind og pakker, og der er modtaget følgende arkiver:

Organisationsarkiver: Dansk Arbejdsgiverforening, 1908–60 (videreaflevering); Foreningen af arbejdsgivere i Århus, 1897–1965 (småsager); Foreningen af arbejdsgivere ved Århus havn, 1896–1966 (småsager); Foreningen af jyske Landboforeninger, Århus, 1927–66 (videreafleveringer); Havnearbejdernes fagforening, Århus, 1903–33 (småsager); Det kongelige danske Landhusholdnings-selskab, 1811–1963 (videreaflevering); Landsforeningen til arbejdsløshedens bekæmpelse (L. A. B.), 1939–67 (fra ho-

vedforeningen og afdelingerne i København-Frederiksberg, Gentofte, Kolding, Lyngby sogn, Randers, Ålborg-Nørresundby og Århus); De samvirkende danske Husmandsforeninger, 1954–62 (videreaflevering); Trælsthanderunionen, 1937–65 (videreaflevering); Århus andels stevedoreklub, Århus, 1922–67; Århus snedkerlaug, Århus, 1873–1955.

Industriarkiver: J. G. A. Eickhoff A/S, maskinfabrik, København, 1848–1962; A/S Carl Flachs garverier, Århus, 1915–66 (videreaflevering); L. Jacobsen, bødkeri og trævarefabrik, København, 1853–1960; tårnurfabrikant Bertram Larsen, København, 1846–1941; møbelsnedkerfirmaet M. Pilegaard & Søn, Svendborg, 1900–66; A/S Thrige-Titan, 1898–1961 (videreaflevering).

Handelsarkiver: Købmand H. H. Brandt, Århus, 1892–1943 (småsager); grosserer T. Baagøe, København, 1854–56 (småsager); købmand M. F. J. Grønbech, Pibe Mølle, 1884–1901 (småsager); købmand A. Chr. Hagensen, Ørsted, 1871–94 (småsager); ejendomshandler H. Iversen, Århus, 1923–32 (småsager); købmand Svend Trøst Jørgensen, Ørting, 1911–64; A/S C. I. S. Knudsen, klæde en gros, København, 1865–1957; maskingrosserer Alfred V. Nielsen, København, 1954–61 (videreaflevering); Nordvestjysk tømmergård A/S, tidl. A/S Jens Christensens trælasthan, Skive, 1903–64; P. M. Plum, Export-Kompagni A/S, København, 1927–59; P. & S. Plum, København, 1916–21 (småsager); vinhandler Paul Plum, København, 1875 (småsager); S. M. Plum, København, 1917–21 (småsager); Hans Schourup og Jyllands stål- og maskinforretning A/S, Århus, 1894–1960; købmandsfirmamet Kai Simonsen, Løgstør, 1844–1901 (videreaflevering).

Andelsvirksomheder: Andelsmejeriet »Abildgaard«, Abild, 1886–1967; andelsmejeriet »Balskilde«, Astrup, 1886–1964; Bastrup andelsmejeri, Vamdrup, 1897–

1967; Ejby mejeri, nu Odense, 1929–36 (småsager); andelsmejeriet Englund, Galten, 1886–1966; Haldum andelsmejeri, Haldum, 1887–1952; Trustrup andelsmejeri, Trustrup, 1925–64; Vissing andelsmejeri, Vissing, 1885–1952; Alsø andelsmejeri, Alsø, 1899–1965; Alsø lokalforening, Alsø, 1924–51 (småsager). I denne forbindelse retter Erhvervsarkivet en opfordring til alle historisk interesse-rede landet over om at medvirke til, at arkiverne fra de mange brugsforeninger og andelsmejerier, som nedlægges i disse år, bliver sikret ved aflevering til Erhvervsarkivet. Først ved at samles og vurderes sammen med andre tilsvarende arkiver er der mulighed for en rationel forskningsmæssig udnyttelse af sådanne arkiver.

Andre: Advokat Knud Bjøreg, tidl. N. Bjøreg, Århus, 1934–50; Falcks redningskorps A/S, København, 1927–61 (videreaflevering); rederi- og mæglerfirmaet C. K. Hansen, København, 1860–98 (videreaflevering); sagfører Hans Vilhelm Kragh-Møller, Århus, 1891–1902 (småsager); Københavns fondsbørs, 1872–1939; advokat E. Lund-Sørensen, Århus, 1935–67; Lyngå sogns spare- og låne-kasse, Lyngå, 1881–1936 (småsager); Løkken handelsskole, Løkken, 1937–66; I/S Mathiesens planteskole, Korsør, 1875–1966; advokat Jørgen Møller, Ålborg, 1928–63; landsretssagfører, dr. jur. Axel H. Pedersen, 1967; Roslev handelsskole, 1955–60 (småsager); Roslev tekniske skole, 1955–60 (småsager); Østifternes brandforsikring, København, 1888–1937 (videreaflevering); retsbehandlede arkiver fra Frederikssund og Kerteminde, 1891–1925.

Der er udført ordningsarbejde i diverse arkiver.

Fortsat er den løbende registrering af dagspressens artikler om erhvervslivets mænd og udarbejdelsen af det sammenfattende register over brevmodtagere til

D. B. Adlers og Moses & Søn G. Melchior's kopibøger. Under fortsat udarbejdelse er endvidere et person- og stedregister til Landhusholdningsselskabets journaler.

Håndbibliotekets tilvækst udgjorde ca. 3.500 bind, hvoraf en væsentlig del vedrører udenlandsk økonomisk historie.

Erhvervshistorisk årbog 1966 udkom i juni. Den indeholdt første del af en større afhandling af amanuensis ved landsarkivet i Härnösand, Lars Rumar, om brændevinsbrænding i Danmark i 19. årh. Endvidere en behandling af konfektionsindustriens udvikling 1870–1914, der er udarbejdet i fællesskab af sekretær i socialministeriet, cand. oecon Karl Beukel, som tidligere har været knyttet til Erhvervsarkivet, og arkivar John W. Oldam. Endelig meddelte arkivar Ole Degn to selvbiografier fra Ribekøbmænd for årene 1580–1644.

Arkivarerne Finn H. Lauridsen, John W. Oldam og Ole Degn deltog i foråret i tilrettelæggelsen af en af Århus byhistoriske Udvalg arrangeret udstilling: Fra Byens Arkiver. Det udstillede blev fremvist i monter opstillet på rådhuset og rundt i byens banker. Monterne cirkulerede mellem opstillingsstederne.

I anledning af Grosserer-Societetets Komité's 150 års jubilæum den 5. oktober 1967 havde Erhvervsarkivet arrangeret en udstilling i et af børsbygningens lokaler. Udstillingen bestod af otte monter med arkivalier og ledsagende billeder og tekster fra Grosserer-Societetets arkiv helt tilbage fra Grosserer-Societetets oprettelse 1742.

I Erhvervsarkivets lokaler har Folkeligt Oplysnings Forbund i vinterhalvåret afholdt kurser i slægtsforskning og arkivbenyttelse. Et af Folkeuniversitetet arrangeret kursus i historieforskning har nogle gange været henlagt til Erhvervsarkivet. Arkivar Finn H. Lauridsen har her undervist i udnyttelse af arkivmateriale.

KØBENHAVNS STADSARKIV

I 1967 havde stadsarkivets fonds en tilgang på 671 bind og 4206 pakker arkivalier. Den københavnhistoriske avisudklipsamling forøgedes med 1097 udklip, og registret til samlingens gruppe personalia fortsattes. I årets løb kasseredes 27 tons arkivalier.

Et personregister til de ældste københavnske laugsprotokoller er fremdeles under udarbejdelse. Omordningen af Opfostringshusets arkiv er afsluttet, det omfatter over 750 bind og pakker. Stadsarkivets kortsamling er overflyttet til rådhusannekset i Njalsgade, hvor der i et af arkivets lokaler er opstillet 5 kortskabe, indeholdende ialt 90 skuffer i A O-størrelse. Skabene er brandsikrede. En omregistrering af kortsamlingen er påbegyndt.

Udlån af arkivalier m. v. til brug uden for arkivet androg ialt 9.342 stk. 1.263 besøgende (herunder telefoniske henvendelser) foranledigede fremtagning af 7.305 stk. arkivalier. Til besvarelse af 45 skriftlige forespørgsler benyttedes 717 stk. arkivalier. Stadsarkivets fotografiske atelier udførte 5.555 fotografiske optagelser og leverede 6.086 forstørrelser m. v.

Under redaktion af stadsarkivaren udsendtes Historiske Meddelelser om København årbog 1967.

SØLLERØD KOMMUNES LOKAL-HISTORISKE BILLEDARKIV

Arkivet leverede fotografier til udstillingen »Søllerød i Billeder«, hvormed Historisk-topografisk Selskab for Søllerød Kommune i februar/marts 1967 markerede sit 25 års jubilæum. Udover gamle fotografier fra Søllerød kommune omfattede udstillingen op mod 100 malerier og grafiske blade fra Søllerød Kommune i forrige århundrede – ting der enten var i kommunens eje eller velvilligst udlånt af museer, institutioner og private. Ud-

stillingen, der fandt sted på rådhuset, varede 14 dage og besøgte af ca. 5.000 mennesker. Resultatet var: mange afleveringer af billeder, mange oplysninger, mange kontakter – og særdeles mange nyindmeldelser i det historiske selskab, der fordoblede sit medlemstal! Det fotografiske billedmateriale udsendtes som en væsentlig del af årets medlemsbog samt som en selvstændig publikation »Søllerød i Billeder«.

Det lokal-historiske arkiv har tillige arrangeret udstillinger ved et par grund-ejerforeningers og ved Husmoderforeningens møder. Også her mange afleveringer.

Arbejdet med bibliografien »Litteratur om Søllerød Kommune«, bind 1–2, ved lektor J. B. Friis Hansen under medvirken af bibliotekar Finn Slente, afsluttedes i 1967. Bogen bliver udsendt i løbet af 1968.

KALUNDBORG BY- OG EGNSHISTORISKE ARKIV

Arkivet har modtaget arkivalier fra by og egn, navnlig dokumenter, indrammede billeder, portrætter og postkort. Montren på Ole Lunds gård har vist samlinger af postkort og enkelte billeder. Af særlige arkivalier kan nævnes stamtavler for Ostermann-slægten fra Kjelleklintegård, trykt stamtavle for Hagen og Schnell-slægterne, sang fra rådhusets indvielse 1854, 12 billeder ved H. Hansen og Agner Lund, Helsingør, Kalundborg Klubs arkiv 1863–1968, Feltartilleriforeningens arkiv 1943–68, arkivalier ang. Brostrøm-slægten, Sejlklubben og Røde Kors har fortsat deponering, fra læge frk. Larsens dødsbo erhvervedes Dansk Lægestat fra start til dato, som ikke findes på biblioteket, fa. Chr. Nielsen og Søns privat-arkiv.

I »Jul i Kalundborg og omegn« er »Livet i Ole Lunds gård« fortsat til 1850, og »Spaniolerne på Kalundborgegnen«

samt Sct. Olai kirkes historie 1035–1796 trykt.

Arkivets støtteforening har afholdt to foredrag.

Endelig er Lerchenborgs historie skrevet.

NÆSTVED BY- OG EGNSHISTORISKE ARKIV

I løbet af de to månedlige registrerings- og arkiveringsaftener har arbejdsudvalgets medlemmer løst en række opgaver. Blandt de mange sager, man har arkiveret, kan nævnes: Sipperup Andelsmejeri (6 bind); Rislev sogns Hesteforsikring 1884–1917 (2 bind); Gelsted Andelsmejeri 1946–56 (4 bind); Billede med personalet på D. F. J. 1916; 100-års jubilæumsskrift for A/S Wilh. Smith; Toksværd sogns kvægforsikrings arkiv 1922–67 (7 bind); Husmandsbrandforsikringen af 1896, Bøgesøkassen, årsregnskaber 1896–1904 og forsikringsprotokol 1920; Personalhistoriske oplysninger om mægler og borgerrepræsentant i Næstved, Søren Knæckenborg; Gårdejer på Rosengården i Spjellerup, J. P. Jensens dagbøger for tidsrummet 1914–59 (17 bind); Toksværd Andelsmejeris arkiv (88 bd. og 29 pakker); Toksværd sogns Hesteforsikring 1890–1963 (6 bind); Snedkerforbundets fagforenings forhandlingsprotokoller 1890–1963 (5 bind); Haldagerlille Brugsforenings 50 års jubilæumsskrift. Hertil kommer et væld af billeder, postkort, skudsmålhbøger, borgerskabsbreve, foreningssager, svendebreve, småtryk m. m.

FAXE HERREDS LOKALHISTORISKE ARKIV

Registreringen af det siden arkivets oprettelse modtagne materiale er nu, bortset fra billedsamlingen, stort set tilendebragt. Avisregistrering af de 3 lokale dagblade er tilrettelagt og vil blive iværksat

snarest muligt. 4 af arkivets medarbejdere har deltaget i et udbytterigt kursus for arkivmedarbejdere i Næstved i dagene 3.-4. februar.

I samarbejde med LOF i Fakse gennemførtes i efteråret 1967 et aftenkursus i slægtsforskning under ledelse af skoleinspektør Strange Nielsen, Toksværd. Kursus havde 14 deltagere.

Af det i årets løb modtagne materiale bør fremhæves: Forhandlingsprotokoller (komplet) samt regnskaber fra det nedlagte Lestrup mejeri, forhandlingsprotokoller fra Rosenkilde mejeri, et righoldigt privatarkiv fra den kendte gårdejer Chr. P. Jacobsen, Alslev, lønoverenskomster mellem fagforeningen og Faxe Kalkbrud og Faxe Bryggeri fra ca. 1900 og til dato og slægtstavler over slægten Langkilde og slægten Sidenius. Endvidere er arkivets samling af personalhistorisk og lokaltopografisk litteratur øget væsentligt ved gaver.

MIDDELFART BY- OG EGNSHISTORISKE ARKIV

Arkivet kan glæde sig ved voksende interesse. Der er i årets løb til dato registreret 67 arkivlæg med 114 akter, og arkivet rummer i dag 1.811 arkivlæg med 2.114 akter. Billedkartoteket er forøget med 89 billeder og portrætter og tæller ialt 2.739 billeder, hvoraf portrætsamlingen er en meget væsentlig del.

FAABORG BYHISTORISKE ARKIV

Arkivet har i årets løb modtaget mange afleveringer, nemlig 2.715 enheder, der fordeler sig således: 726 arkivalier, 964 billeder, 727 fot. negativer, 34 småtryk, 2 bøger og 262 film. En del af gaverne hidrører fra foreninger. Billederne er for største part afleveret af byens aviser, der hver måned afleverer hvad de ligger med af fotografier. Vi har i

årets løb været besøgt af 257 personer, deraf enkelte foreninger. Også udlændinge har aflagt besøg. Der har været udleveret 220 enheder, heraf en del til foreninger der har fejret jubilæum. Samarbejdet med Hjemstavnsmuseet »Den gamle Gaard« og Folkebiblioteket har været frugtbringende.

LOKALHISTORISK SAMLING I HJØRRING

I årets løb er indkommet 68 skoleprotokoller, 50 årgange af Hjørring amtstidende, 82 bøger, 287 billeder samt en større samling arkivalier, bl. a. materiale vedrørende herregården »Bratskov« ved Brovst. Samlingen har registreret artikler fra 25 årgange af Vendsyssel Tidende og Ny Tid, samt 575 fotografier fra Vendsyssel. Samlingen har været besøgt af 295 personer og institutioner og behandlet 38 skriftlige henvendelser.

SÆBY BYHISTORISKE ARKIV

Arkivet har modtaget ca. 200 negativer med lokale motiver fra omkring århundredskiftet af en herboende fotograf-forretning. Sæby Erhvervsudvalg har afleveret 7 pakker, 2 springbind og 1 klipbog vedrørende udvalgets korrespondance og festarrangementer i tidsrummet 1939-56. Byarkivet har i kalenderåret 1967 fortsat arbejdet med indsamling af billeder af byens borgere samt topografiske billeder, ligesom arkivet har modtaget mange dokumenter af byhistorisk værdi.

VIBORG BYHISTORISKE ARKIV

Arkivet har i efteråret 1967 i samarbejde med A. O. F. genoptaget de samtalemøder for ældre Viborg-borgere, der blev påbegyndt i 1965. Formålet er at indsamle erindringer om det gamle Vi-

borg. Ligeledes i samarbejde med A. O. F. havde arkivet som led i en foredragsrække arrangeret et møde, hvor skoleforholdene i Viborg for 60–70 år siden blev belyst ved ældre Viborgenseres fortælling.

Sammen med byens museer, Centralbiblioteket og Turistforeningen deltager arkivet i udsendelsen af et kvartårligt blad, der giver oplysning om forestående begivenheder på det kulturelle område. Bladet udsendes gratis til alle skoler og biblioteker i Viborg amt samt iøvrigt til alle, for hvem det kan være af interesse, i hele landet.

Endelig har arkivet sammen med Centralbiblioteket, Stiftsmuseet og Turistforeningen indledet et samarbejde med den lokale smalfilmklub om optagelse af arkivfilm.

SKIVE BYHISTORISKE ARKIV

Et arbejdsprogram på 22 punkter er udarbejdet og søges gennemført, bl. a. tilstræbes en komplet samling af trykt lokalhistorisk og topografisk litteratur vedr. Skive, Salling og Fjends, ligesom man arbejder på at fremskaffe en komplet samling af lokale, skønlitterære forfattere (Aakjær, Marie Bregendahl, Johanne Buchardt, Schade m. fl.). Vi har f. eks. alle manuskripter til Marie Bregendahls bøger og artikler, ligesom fru rigsarkivar Sv. Aakjær, Skive, har givet os en del bøger og fotos af Marie Bregendahl. En del af dette materiale har været anvendt til en Marie Bregendahl-udstilling på biblioteket. I juli og august har S. B. A. på Skive museum deltaget i en Skive-udstilling med billeder og andre arkivalier. Udstillingen var godt besøgt.

Ca. 50 skibonitter har i årets løb betænkt os med gaver, mest fotos og billeder. Vi har i årets løb optaget en halv snes båndoptagelser med Skivehistorie og besættelsestidshistorie. Registreringsarbejdet fortsættes.

RANDERS BYHISTORISKE ARKIV

Efter kontorchef Povl v. Spreckelsens død i september 1966 fortsætter byhistorisk arkiv såvidt muligt som i hans tid. 1. april 1967 blev arkivet overdraget til Randers centralbibliotek, efter hidtil at have sorteret under Kulturhistorisk Museum. Når Centralbiblioteket til efteråret 1968 flytter til det nye »Kulturhus«, flytter arkivet med og suppleres med bibliotekets samling af lokalhistorisk litteratur. (Aviser og bøger).

I det forløbne år har arkivet modtaget mange gaver, billeder og meget andet, bl. a. v. Spreckelsens store efterladte samling af byhistorisk materiale.

Det værdifulde arbejde med teknisk skoles elever fortsætter. Under arkitekt Richardt Larsens ledelse opmåles, fotograferes og gives en meget fyldig beskrivelse af gamle huse i byen, først og fremmest af dem, som står for nedrivning.

ÅRHUS KOMMUNES LOKALHISTORISKE SAMLING

I juni flyttedes fra lokalet på 1. sal til læsesalens tidligere tidsskriftrum. Her har bogsamlingen fået en mere overskuelig opstilling, og der er blevet plads til 12 stålskabe, der kan rumme den hurtigt voksende billedsamling. Ved årets slutning var ordnet og opstillet 22.051 topografiske billeder og 5.190 portrætter.

I anledning af Peter Sabroes 100 års fødselsdag den 23. januar afholdtes i hovedbiblioteket og de to største kredsbiblioteker en udstilling af samlingens bog- og billedmateriale vedrørende Sabroe. Samtidig udsendtes en trykt liste over den sparsomme litteratur, der findes om den kendte politiker og børneven.

Skejby-Lisbjerg sognearkiv er under stadig vækst. Det omfatter nu ca. 600 billeder, ordnet og opstillet i stålskab, samt skøder og andre papirer vedrørende

23 landejendomme. Fra Rigsarkivet er erhvervet xeroxkopier af matriklerne 1664 og 1688, og der er foretaget afskrift af en række fæstebreve og skrifter vedrørende de to sogne.

ESBJERG BYHISTORISKE ARKIV

Arkivet har fortsat sit indsamlingsarbejde af arkivalier og sin udbygning af billedsamlingen, dog især med henblik på havnens virksomheder i anledning af dennes 100-års jubilæum i 1968 og en historisk udstilling, der arrangeres i forbindelse hermed og som iøvrigt det meste af året har beslagnet en væsentlig del af arkivets arbejdskraft.

Samlingerne er bl. a. forøget med: den lokale frihedsfonds arkiv ved overlæge S. A. Hanssen, forhandlingsprotokoller fra Arbejds mændenes fagforening 1890–1924, manuskripter og billeder fra overassistent Hans Wulffs optegnelser om Esbjerg og om sin slægt, forskelligt arkivmateriale fra Esbjerg postkontor, billedmateriale fra konsul P. Breinholts arvinger, opmålinger af bygninger på Esbjerg havn, foretaget af Esbjerg bygningskonstruktørskole og en større samling ejendomsskøder fra advokatfa. Permin og Krebs.

Arkivet er flyttet til Centralbibliotekets ovenlyssal og et par mindre rum i tagetagen er stillet til rådighed for magasin og arbejdsplads. Antallet af forespørgsler og henvendelser er i stærk stigning.

GRINDSTED EGNSHISTORISKE ARKIV

Den altoverskyggende begivenhed i 1967 var modtagelsen af afdøde sygehusinspektør (tidligere lokalredaktør) H. C. Larsens meget omfattende lokalhistoriske samlinger – herunder det halvofficielle Grindsted by- og sognearkiv. Af indholdet kan nævnes: Afskrifter af kirkebøger og folketællingslister indtil år 1900 for Grindsted og Grene. Lokalhistorikeren,

lærer J. K. Niensens optegnelser fra tiden inden udviklingen til et bysamfund rigtig tog fart (ialt 70 mapper). Desuden protokoller m. v. fra institutioner, virksomheder, foreninger, udstillinger o. s. v. Næsten overvældende var H. C. Larsens personligt prægede avisudklipsamling og arkiv begyndt ved tiltrædelsen som redaktør i 1923 og fortsat til 1963. Ialt ca. 800 mapper og ringbind.

Med H. C. Larsens samlinger er Grindsted egnhistoriske arkiv kommet i besiddelse af et fyldigt materiale til belysning af ikke alene Grindsted sogns, men også de omliggende sognes historie. Der er udarbejdet en foreløbig registrant, og benyttelse kan ske i særskilt studieværelse i Grindsted biblioteks sædvanlige åbningstid. Hjemlån må ikke finde sted.

Iøvrigt er indsamlingsarbejdet fortsat med gode resultater. Bl. a. enkelte gode lydbåndoptagelser. En mere systematisk indsamling af gamle billeder samt materiale til gårdhistorie er under forberedelse. Som et led i arbejdet kunne også nævnes et 2-dages kursus i lokal- og slægtshistorie, som Historisk samfund for Ribe amt i samarbejde med Grindsted bibliotek afholdt under ledelse af H. K. Kristensen, Varde.

VARDE BYHISTORISKE ARKIV

Varde byhistoriske Arkiv lider stadig af mangel på arbejdskraft, og da dets midler er små, er der ikke råd til at leje. Der er ikke registreret nævneværdigt, men indsamlingen af materiale fortsætter. Der er bl. a. erhvervet afskrifter af Varde brandtaksationsprotokoller 1791–96 og 1818–27.

AABENRAA BYHISTORISKE ARKIV

Tilgangen af arkivalier til arkivet har ikke været så stor som i de forudgående år. Til gengæld har arbejdet med lydbånd været intensiveret. Udover de op-

tagne nye bånd er der således foretaget en bearbejdning og registrering af de tidligere optagelser. Man har derfor nu kunnet opstille en emnefortegnelse over de områder, som man ved interviews vil forsøge at få belyst i den nærmeste fremtid.

Der er som julehilsen til medlemmerne – arkivet er jo en underafdeling under Aabenraa byhistoriske forening – udsendt Holger Jacobsen's »Hjuldampere, König Christian VIII«. I forbindelse med årsmødet er der afholdt en udstilling af indgåede arkivalier.

Arkivets billeder har i stor udstrækning været anvendt til illustrering af avisartikler m. v. Flere af de lokale aviser har i perioder bragt billeder fra arkivet. Dette har navnlig været af værdi ved identificering af ukendte personer m. v. Endelig bør det nævnes, at arkivet (foreningen) har aktiviseret arbejdet med bevaring af de karakteristiske gadestrøge.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

Ny- og ombygninger: Bibliotekets nye kontorbygning mod Christians Brygge begynder at være færdig til indflytning i sommeren 1968. Derefter sætter ombygningen af den nuværende biblioteksbygning ind. Som led i detailplanlægningen heraf foregår der en rationaliseringsundersøgelse, hvortil biblioteket har engageret et svensk/dansk rationaliseringsfirma. Ombygningen vil omfatte følgende hovedtræk: Udfyldning af de indre gårde og Danske sal med compactus-reoler i de nederste etager, udvidelse af læsesalen og indretning af en katalog- og udlånsal i den gamle »arbejdssal«; i et anneks til katalogsalen vil der blive opstillet en lang række bibliografiske værker. Publikum vil efter planen få adgang til et nærmagasinet med håndbøger m. v. til supplerende af læsesalens håndbibliotek. Endvidere indrettes forskertrum, rum til aflytning af grammofonplader og bånd, en foredrags-

sal og en moderne kantine. Til fremme af ekspeditionen tænkes installeret et transportanlæg, en såkaldt »reptiltransportør«, der udmærker sig ved større fleksibilitet end de sædvanlige transportbånd.

Publikationer: Det kongelige Bibliotek har i 1967 bl. a. udgivet bind XIV af sit årsskrift *Fund og Forskning* med artikler om dansk og fremmed bogkunst i det 16. århundrede (af Georg Garde), Arild Huitfeldts krønike konfronteret med Anders Sørensen Vedel og eftertiden (af Harald Iisøe), Det kongelige Biblioteks kataloger for halvandet århundrede siden (af Mogens Weitemeyer), Georg Brandes på kinesisk (af Christian Hermann Jensen), samt »Fra Tivoligården til Det kongelige Kapel. Uddrag af Anton Hansens erindringer« (ved Niels Schiørring). Blandt bibliotekets øvrige publikationer kan omtales *Bidrag til H. C. Andersens Bibliografi I* (Sv. Juel Møller: Bøger på færøsk, grønlandsk, finsk, islandsk, norsk og svensk), *Auktionsprotokol over Søren Kierkegaards bogsamling* (ved H. P. Rohde), *Alfabetisk liste over Det kongelige Biblioteks nyerhvervelser af løbende udenlandske periodica og serier i årene 1953–65*. Hertil kommer elementære fagbibliografiske oversigter for en række fag, således nordisk arkæologi, nordisk filologi (dansk), historie, studiet af samfundsforhold m. v. Disse oversigter kan erhverves gratis ved henvendelse til bibliotekets kontakt- og oplysningsafdeling. Meddelelser fra Rigsbibliotekaren, der udsendes kvartalsvis, ligeledes fra kontakt- og oplysningsafdelingen, indeholder i sin 18. årgang bl. a. artikler om Det kongelige Biblioteks publikationsvirksomhed, instituttjeneste og studentkurser, om den nye systematiske katalog, samt om følgende specialsamlinger: den jødiske afdeling, papirhistorisk samling, inkunabelsamlingen og den boghistoriske samling. Det kongelige Bibliotek lod i

anledning af Københavns byjubilæum fremstille et sæt på 9 prospektkort med motiver fra Slotsholmen gennem de sidste 400 år.

Udstillinger: I bibliotekets forhal har der i årets løb været afholdt 8 udstillinger, blandt hvilke kan fremhæves udstillingerne om Niels W. Gade 1817–1967, Vinlandskortet og nordiske kilder til Amerikas opdagelse (restoplæg af udstillingsvejledning foreligger), Dansk Vestindien 1666–1917, den københavnske bog gennem tiderne (restoplæg af vejledning foreligger), Martin Luther og Danske Rejser til Orienten. I midten af maj arrangeredes en udstilling af boghistoriske seværdigheder af international interesse for medlemmerne af den amerikanske Grolier-klub under dennes Iter Septentrionalis. Desværre kunne denne udstilling kun enkelte dage holdes åben for bibliotekets sædvanlige publikum, men vil ved lejlighed blive rekonstrueret. – Det kongelige Bibliotek har i 1967 deltaget i forskellige udstillingsarrangementer uden for sin egen bygning, bl. a. om Herman Bang i Glamsbjerg bibliotek, samt om Johs. V. Jensen i Viborg Centralbibliotek i anledning af dets 50-års jubilæum; ved den sidstnævnte lejlighed vistest tillige for første gang den danske version af Det kongelige Biblioteks nye vandrestilling om H. C. Andersen (30 plader i størrelsen 80×80 cm). I bibliotekets række af standardvandrestillinger (14 plader i størrelse 40×80 cm) er i 1967 fremstillet en udstilling om Dansk Vestindien, som er udsendt til 60 større folkebiblioteker og 20 seminarier og højskoler over hele landet.

Kursusvirksomhed m. m.: Det kongelige Bibliotek har i 1967 arrangeret gruppebesøg oftest i form af kurser for ca. 2.500 gæster, fortrinsvis studerende fra universiteter, seminarier, gymnasier m. v. Biblioteket giver i stigende omfang lokal og slægtshistorisk vejledning for FOF-

grupper m. v. Endvidere kan omtales besøg af sammenslutningen af ledere og medarbejdere ved lokalhistoriske arkiver m. v. under ledelse af overbibliotekar Aage Bonde, Viborg, samt af arkivarforeningen.

Danske Afdeling har som sædvanlig modtaget den danske pligtaflevering og har desuden på normal måde fortsat anskaffelserne på afdelingens øvrige accessionsområder (udenlandske danica, norsk og islandsk litteratur og litteratur om Slesvig, Holsten og Lauenborg), ligesom bogbindsamlingen og dedikationsamlingen er blevet forøget.

En del af anskaffelserne er tilgået afdelingen i henhold til udvekslingsaftaler med Landsbókasafn Íslands, en række østeuropæiske biblioteker og et japansk bibliotek. Afdelingen har til gengæld medvirket ved udvælgelse og afsendelse af publikationer til disse biblioteker.

Som gaver er der modtaget 373 bøger foruden et stort antal særtryk af arbejder af danske forfattere i udenlandske publikationer, og ved køb er der indgået 1.233 bøger. Som gaver og ved køb er der desuden erhvervet 815 periodica. Blandt erhvervelserne skal følgende nævnes: »Six Engravings, from Drawings by the Danish Prisoner of War«, stukket i London ca. 1813. Tegningerne til de seks kobberstik (hvoraf fem er kolorerede) er udført af P. F. Wedsted, Jacob Berg og Niels Hansen, medens de sad som krigsfanger om bord på det engelske skib »Bahama« i Chatham. Blandt stikkene skal nævnes fire af Wedsted tegnede folkedragter, af hvilke to ligger meget tæt på forlæg i J. Rieters og J. H. Senns »Danske nationale Klædedragter«. – Et meget sjældent groenlandicum, »Kaladlit assilialiait or Woodcuts, Drawn and Engraved by Greenlanders« (Godthaab 1860), som biblioteket hidtil kun har haft i udgaver med fransk og dansk titel og tekst. Bogen indeholder træsnit af bl. a. den be-

rømte grønlandske kunstner Aron. – Et tilsyneladende ikke tidligere kendt tryk fra Rinks presse i Godthaab, nemlig en beretning fra Holsteinborg forstanderskab fra 1858 (4 sider). – A. M. Ricci: »Anscreeonte novissimo del commandatore Alberto Thorvaldsen in XXXI bassorilievi tradotti« I–II (Roma 1836), en samling kobberstik efter Thorvaldsens værker med tilhørende digte som biblioteket hidtil kun har haft en defekt mikrofilm af. – Som gave fra Jurisch's legat har afdelingen modtaget Selskabet for grafisk Kunsts udgave af Blichers »Brudstykker af en Landsbydegns Dagbog« fra 1933. Bogen er illustreret med træsnit af Povl Christensen og indbundet af August Sandgren i et helbind af alungarvet gedekind med dekoration i blindtryk. Bindet, der er Sandgrens sidste, omtales i »Bogbinderen August Sandgren« (Kbh. 1952), p. 27 f. – Som gave fra Vilh. Bruuns legat to bøger i helbind af Harry Larsen, nemlig Ernst Mentzes bog om Johannes Larsen og det eneste eksisterende ubeskårne eksemplar af illustrationsantologien »Billedet i bogen«. – »En Ræfue-Bog« (Kbh. 1555) med dedikation til brygger Carl Jacobsen fra en af dennes venner og fra Carl Jacobsen til dennes datter. – En lille samling oversættelser af forskellige bøger af Johannes Jørgensen med dedikation fra forskellige forfattere til Andrée Carof.

Afdelingens indbindings-, ordnings-, katalog- og registreringsarbejder er blevet fortsat i sædvanligt omfang, herunder à jour-føringen af tre periodicaregistranter, i hvilke ca. 14.000 periodica (tidskrifter, årbøger, årsberetninger og -regnskaber m. m.) er fortegnet, og som tilsammen udgør den fuldstændigste registrering af disse publikationer, der findes. Også mikrofotograferingen af danske bøger fra perioden 1551–1600 er blevet fortsat. Det skal til slut nævnes, at afdelingen fortsat arbejder med en biblio-

grafi over danske provinstryk fra tiden før 1830.

Til *Håndskriftafdelingen* er i 1967 indgået papirer vedrørende en lang række danske kulturpersonligheder, litterater, kunstnere, musikere m. fl., nemlig manuskripter af og breve fra og til Herman Bang, Harald Bergstedt, Georg Brandes, Marinus Børup, August Enna, Niels W. Gade, Emil Hartmann, Peter Heise, Johs. V. Jensen, Johs. Jørgensen, Edvard Lembecke, Kaj Munk, Robert Neiiendam, Valdemar Neiiendam, Anne Marie og Carl Nielsen, Jais Nielsen, Jørgen Nielsen, Nis Petersen, Henrik Pontoppidan, Olaf Rude, Henrik Rung, William Scharff, Jeppe Aakjær, Emil Aarestrup o. a.; der er tillige erhvervet en brevsamling omhandlende Niels Stensens ophold i Paris og en stor samling skygebilleder af H. C. Andersen-illustratoren Vilhelm Pedersen. Endvidere kan omtales: Danmarks Provsteforenings arkiv 1917–1966 (foreløbig utilgængeligt). Skibsfører Carl V. Sølvørs efterladte papirer. En samling breve til daværende regimentsskriver, senere sparekassebogholder Alexander Jacobsen (1844–1915), Fredericia, skrevet i årene 1863–65 af pastor Dines Pontoppidans børn, de fleste af den senere læge Erik Pontoppidan. En stambog for Wilhelm v. Heyligenstädt, 1808–14 premierløjtnant ved Slesvigske Jægerkorps. En del nytårsdigte til sognepræst ved Ålborg Budolfi kirke, dr. theol. Herman Peter Gudme. N. V. Nielsen: Præstø Kjøbstads og Klosters Historie for Størstedelen efter utrykte Kilder (trykt 1899).

Kort og billedafdelingen har i det foreløbne kalenderår haft en tilvækst på ca. 56.000 blade, heraf ca. 18.000 portrætter, ca. 5.000 topografiske blade og ca. 800 historiske blade. Af erhvervelserne kan nævnes: Ca. 4.300 portrætfotos af danske, norske og svenske; fotografierne har været anvendt til H. F. Grandjean:

De danske Ridderordener 1903 og er skænket af Ordenskapitlet. Ca. 1.000 billeder af danske og udenlandske kongelige (samt 15.000 udklip fra illustrerede blade) fra grevinde Helle Moltke. 13 kostbare fotografier optaget efter calotypimetoden af dennes opfinder, den engelske fotografipioner Fox Talbot i midten af forrige århundrede. Motiverne er kendte bygninger i London, Oxford og Rom. Desuden 65 fotografier optaget efter samme metode, men af franskmændene Pector, Ragnault, Davanne og Delondre og med motiver fra Frankrig. En stor samling portrætter og topografiske billeder fra Albert Schou jun.s Eftfl., heraf 875 stereoskopnegativer med københavnske motiver fra 1900-tallets begyndelse. Ca. 100 fotografier (30×40 cm) optaget af fotograf Jørgen Schytte og forestillende yngre danske skuespillere samt dansk og udenlandsk topografi. Portrætgrafik af J. F. Willumsen, Kay Christensen, Harald Isenstein og Torben Galle Jensen. 228 stereoskopfotos fra den russisk-japanske krig og Boerkrigen. – Blandede billedsamlinger fra: Tandlæge fru Helga Boers, forfatterinden Karen Stampe Bendix, frk. M. Jonquières (familierne Hartmann, Bardenfleth og Jonquières), læge Kirsten Ammentorp (familierne Arendrup og Krebs), Magnus Sjöbeck (familien Henriques), vicedirektør ved Teknologisk Institut Preben Hempel (familierne Vedel, Høegh-Guldberg og Hempel), Frøkenerne Karen og Gerti Sielle (familierne Sielle og Bøttzauw), fru Dagmar Price Hagen gennem museumsinspektør Anders Enevig (familierne Price og Bendix), professorinde A. Lundbye (familien Lundbye), direktør Johan Hansen (C. K. Hansens slægt og venner), kammerherreinde Johanna von Haffner (familien Haffner), direktør Ove Brusendorff (familien Brusendorff). Desuden fra boerne efter dr. phil. Robert Neiiendam, fru Høst Nerup (familierne

Høst og Langballe), kontorchef i overformynderiet Viggo Bülow, fabrikant Svend Bergsøe (familierne Smidth, Benzon og Bergsøe, Vilhelm Bergsøe's skandinaviske venner i Rom samt ca. 3.000 tidlige danske postkort) og rigsantikvar, professor, dr. phil. Johannes Brøndsted (familierne Brøndsted, Hall og Treschow). Af National Scheepvaartmuseum Antwerpen har afdelingen til affotografering lånt et album med 154 ikke tidligere kendte litografier udført af Hubert Meyer og forestillende danske og norske skibskaptajner fra midten af forrige århundrede.

DANMARKS FOLKEMINDER

Foreningen har udsendt Jeppe Aakjær: Jyske Folkeminder, udg. af Bengt Holbek (skriftserie nr. 76), Folkeminder, hft. 12, udg. af L. Bødker & Chr. Lisse og Bibliografi over dansk folkekultur 1963–64, med forfatterregister og stedregister for 1960–64, udg. af G. Henningsen, B. Holbek & Holger Rasmussen.

NORDISK INSTITUT FOR FOLKEDIGTNING

Instituttet har fortsat arbejdet med de nordiske typeregistre over eventyr og skæmtehistorier, med hovedvægt på det danske stof. Institutets virksomhed er f. t. under omlægning.

INSTITUT FOR DANSK DIALEKT Forskning

Instituttets publikationer: UfF.s Publikationer Serie A Nr. 22: Inger Ejskjær: Kortvokalstødet i Sjællandsk. UfF.s Publikationer Serie E Nr. 1: Danske Dialekttekster 1. hefte. Jyske tekster. Med bidrag af Inger Ejskjær, Ella Jensen, Bent Jul Nielsen og Magda Nyberg. 2. hefte. Ømålstekster er under forberedelse. Dialektstudier 2. Bind. Større afhandlinger, med resuméer på engelsk, indeholdende:

Kr. Møller: Ordpar med henholdsvis stemt og ustemt klusil i forlyd. Magda Nyberg: Udvidede verbalkonstruktioner i forbindelse med modalverber. Chr. Lisse: Støtte og stente i danske dialekter. Ella Jensen: Om sproget i Århus 1900–1910. Under trykning er: Poul Andersen: Stand und Aufgaben der dänischen Dialektologie, i Festschrift für Walther Mitzka: Beiträge zur Geschichte der germanischen Dialektologie. Kr. Møller: Kås og Brygge. Betegnelse for anløbsbroer. Bent Jul Nielsen: Et Bjerreherredsmål. Beskrivelse af udtrykssystemet i Barrit, Klakring og As sogne.

Igangværende videnskabelige undersøgelser: Ømålsafdelingen: Den alfabetiske redaktion af ømålsordbogen (i bogstaverne e og f) er genoptaget og videreføres af den med Inger Bévort og Bent Jul Nielsen udvidede medarbejderkreds. Ved siden af redaktionsarbejdet har medarbejderne været beskæftiget med trykningen af de i Dialektstudier 2. bind publicerede undersøgelser og med aflæsninger af dialektprøver til publicering i Danske Dialekttekster 2. hefte. Jørgen Larsen forbereder desuden 2. del af den nord. bibliografi for årene 1956–60 og 1. del af bibliografi for årene 1961–65, og Inger Ejskjær har arbejdet på det afsluttende bind af en beskrivelse af det sjællandske udtrykssystem som forarbejde til ømålsordbogen. Til brug ved sidstnævnte arbejde er der – ved stud. mag. Hanne Louise Geist – fremstillet forskellige sjællandske særsamlinger ved udskrivning fra ømålsamlingen og kopiering af specialsamlinger. Der er udsendt tre suppleringslister (nr. 22, 23 og 24) til ømålsordbogens meddelerkreds og en række provinsblade, en spørgeliste vedrørende verberne blive og vorde (i anledning af Thomas Markeys undersøgelser) til en snævrere kreds, og en del saglige spørgelister til enkelte meddelere. Seddelsamlingen er i det forløbne år forøget med

ca. 5.000 sedler og Topografisk Samling med 300 blade. Det ved studenterekursionen til Bornholm i 1966 indsamlede materiale er behandlet af de i eksursionen deltagende studenter i en række øvelser i foråret 1967, og resultaterne heraf er blevet redigeret af Chr. Lisse og stud. mag. Karen Groot Rasmussen til publicering i et kommende hefte af Danske Folkemaal. I den jyske afdeling har Ella Jensen og Magda Nyberg arbejdet med redaktion af register til M. B. Ottens ordbog I–IV. Bent Jul Nielsen har færdiggjort sin monografi over dialekten i Bjerre herred, jf. ovenfor. 3 studenter har under Ella Jensens ledelse foretaget optegnelser på 3 punkter i Jylland og påbegyndt bearbejdelse af materialet herfra. Ved udskrivning af ordlister og af materiale i Topografisk Samling er den jyske seddelsamling forøget med ca. 20.000 sedler. Den topografiske samling er forøget med ca. 50 blade.

Plade- og båndafdelingen: Samlingen er blevet forøget med 39 båndoptagelser, heraf 21 fra øerne fra flg. sogne: Rønne, Turup, Kerteminde, Egense, Bjerreby, Svanninge, V. Skerninge, Hesselager, Revsvindinge, Ellinge, Nr. Ørslev, Væggerløse, Ørslev – 18 fra Jylland fra flg. sogne: Barrit, Ferring, Hemmed, Hjorthede, Århus, Astrup, Tåning, Lunde, Holmsland Klit, Hals, Ulsted, Tapdrup. Desuden er der fremstillet 56 båndkopier til studiebrug, dels til studerende, dels til institutioner.

Manuskriptsamlingen er forøget med 2 numre og omfatter nu 218 numre. Læsesalens bibliotek og de videnskabelige medarbejders håndbogssamlinger er ved gaver og ved køb forøget med 318 bøger og hefter. Der er foretaget rejser af medarbejdere, enkelt- eller gruppevis, til verificering af optegnelser, indsamling af materiale eller med båndoptagelser for øje.

Instituttets seddelsamling er ved excerpierung af trykt litteratur og manuskripter forøget med ca. 41.000 sedler. Af nye spørgelister er udsendt AX i 538 ekspl. AY i 504 ekspl. og AZ i 474 ekspl. samt to mindre spørgelister i ca. 150 ekspl.; desuden er der udsendt ca. 250 ældre spørgelister til nye meddelere. På grundlag af spørgelistebeviselserne er der til brug ved ordbogen udarbejdet 47 dialektkort. Båndsamlingen er forøget med optagelser fra Skagen s., Linnerup s. og Hvirring s. Fra lærer Torsten Balle har instituttet modtaget optagelser og aflæsninger af bånd fra Sydthy. Fra Institut for dansk dialektforskning har instituttet modtaget kopi af optagelser fra Nordby s., Thisted lands., Nr. Onsild s., Gylling s., Barrit s. og Asserballe s. Mere omfattende optegnelser af enkelt-dialekter foretages af lærer Torsten Balle (Torsted-dialekten), frk. A. M. Nielsen (Hundslund-dialekten), lærer J. Skytte Andersen (Vrove-dialekten) og Chr. Jensen (Skejby-dialekten). Redaktion af ordbogen er nu påbegyndt (bogstavet a). Instituttet har udsendt Sprog og Kultur XXV, hefte 3-4.

INSTITUT FOR NAVNEFORSKNING
(STEDNAVNEUDVALGET)

Publikationer og igangværende undersøgelser: Instituttet har udsendt en retskrivningsliste over stednavne i Ribe amt og har fortsat og afsluttet arbejdet med en retskrivningsliste over stednavne i Thisted amt. – I serien Navnestudier er udsendt Ib Lumholt »Sokkelund herreds marknavne«. Til udsendelse i samme serie forberedes John Kousgård Sørensen »Danske sø- og ånavne I«, Gillian Fellows Jensen »Scandinavian Personal Names in Lincolnshire and Yorkshire«, Lis Weise »Efterstillet adjektiv i danske

stednavne«, Bent Jørgensen »Dansk Gadenavneskik« og Vibeke Christensen »Danske bebyggelsesnavne på -høj«. – Til udsendelse i serien Danmarks Stednavne forberedes »Odense amts bebyggelsesnavne« ved John Kousgård Sørensen, »Svendborg amts naturnavne I« ved Birte Hjorth Pedersen og Inge Wohler, »Ringkøbing amts stednavne« ved Gordon Albøge og »Præstø amts stednavne« ved Lis Weise.

Til *marknavnesamlingen* er der udskrevet materiale fra Hammer og Bårse herreder i Præstø amt og Ulborg herred i Ringkøbing amt.

Optegnelser: I Ribe amt har dr. phil. Kristen Møller optegnet Ansager sogn i Ø. Horne herred, sognene V. Starup, Grimstrup, V. Nykirke, Fåborg, Orre, Sneum, Tjæreborg, Skast og V. Nebel i Skast herred, sognene Grindsted, Grene og Vorbasse i Slavs herred, Lindknud sogn i Malt herred og sognene Åstrup, Gørding, Vejrup, Darum, Bramminge, Vilslev, Hunderup og Jernved i Gørding herred. I Ringkøbing amt har stud. mag. Ingrid Eller Thomsen optegnet Studsgård-Havnstrup sogn, Hammerum herred. – Der er foretaget båndoptagelser af stednavne i Ålborg og Randers amter af professor, dr. phil. Anders Bjerrum og afdelingsleder, cand. mag. Christian Lisse.

INSTITUT FOR DANSK KIRKEHISTORIE

Instituttets lokaleforhold har endnu ikke fundet en tilfredsstillende løsning, og det daglige arbejde hæmmes stærkt af pladsmanglen.

Der er anskaffet et lysbilledapparat med diverse fotoudstyr. I årets løb har adskillige udenlandske forskere besøgt instituttet. Forstanderen og afdelingsleder dr. Knud Banning har deltaget i et nordisk kirkehistorisk møde i Lund arrangeret af udvalget for fællesnordisk kirkehistorie-forskning vedrørende stu-

diet af de folkelige vækkelser i forrige århundrede. Den religionssociologiske afdeling (afdelingsleder Per Salomonsen) har med støtte af nordisk kulturfond på Hørsholm højskole været vært for en nordisk konference for religionssociologi, hvor et nordisk samarbejdsudvalg bl. a. fik til opgave at samordne den kirkelige statistik i de nordiske lande. Amanuensis Dahlerup har deltaget i den nordiske historikerkongres i Helsingfors og i Visby-symposiet (på Gotland), begge steder som foredragsholder. Universitetsadjunkt dr. Norn har fra oktober d. å. virket som gæsteprofessor ved Kiels universitet.

I årets løb har instituttet udsendt følgende *publikationer*: Enok Mortensen: *The Danish Lutheran Church in America*. »At være Menneske«. Udvalgte arbejder af K. Olesen Larsen I-II.

På bestilling af kirkeministeriet har den religionssociologiske afdeling foretaget en undersøgelse af »kirkeligheden i Ålborg stift«. En rapport, forfattet af kandidatstipendiat J. Thorgaard, er tilstillet ministeriet, men er foreløbig ikke offentlig tilgængelig.

Den registrant over religiøse motiver på kalkmalerierne i de danske kirker, som Nationalmuseet og instituttet har udarbejdet i fællesskab, er nu opstillet og kan tages i brug fra forårssemesteret 1968. Registrantens ca. 15.000 kort er fordelt på 3 eksemplarer, hvoraf et, der er opstillet ikonografisk, forbliver på instituttet, og et topografisk ordnet indtil videre kan benyttes her. Arbejdet med at udbygge registranten forestås af instituttet.

Samtidig er den videnskabelige udforskning af det indsamlede materiale kommet i gang, og instituttet håber, at studenter og lærere fra andre fakulteter vil deltage deri.

De hymnologiske og liturgihistoriske studier er blevet fortsat. Det planlagte arbejde med udarbejdelsen af en fuld-

stændig registrant over danske salmer er påbegyndt. Arbejdet udføres af et studenterhold ledet af salmehistorikeren pastor Anders Malling, under tilsyn af professorerne Billeskov Jansen, Arnholtz og forstanderen.

Den religionssociologiske afdeling fortsætter sit arbejde med at finde brugbare modeller til en skildring af menneskers religiøse adfærd.

INSTITUT FOR DANSK SKOLEHISTORIE

Institut for Dansk Skolehistorie blev oprettet i 1965 som et institut under Danmarks Lærerhøjskole, hvor det har til huse. Institutets bestyrelse består af Lærerhøjskolens professorer i historie og pædagogik samt enkelte særlig kyndige på området. Bestyrelsens formand, professor, dr. phil. Roar Skovmand er instituttets leder; endvidere arbejder ved instituttet amanuensis, mag. art. Ingrid Markussen, kandidatstipendiat, cand. mag. Gunhild Nissen samt en sekretær. Som lektor i dansk skolehistorie er afdelingsleder, dr. theol. K. E. Bugge knyttet til instituttet. Institutet er et forskningsinstitut og har endvidere som en nærliggende opgave at vejlede og rådgive skolehistorisk interesserede med hensyn til forskningsopgaver og andre studier vedrørende dansk skolehistorie.

Instituttet er begyndt at opbygge et håndbibliotek. Det har endnu kun et beskedent omfang af ca. 20 hylde-meter.

Ved instituttet har kandidatstipendiat, cand. mag. Gunhild Nissen i det forløbne år fortsat den forskning inden for landsbyskolens historie, som hun påbegyndte efteråret 1965. Projektet sigter mod at belyse forholdet mellem den offentlige skole og befolkningen på landet i perioden ca. 1880-1910. For at kunne behandle større områder landet over har Gunhild Nissen optaget statistiske og sociologiske arbejdsmetoder, sådan at tal-

materiale fra samtidige kilder og talmæssigt bearbejdede spørgeskemaer skal give oplysninger om et stort antal kommuner (fire provstiers kommuner), mens detailundersøgelser af enkelte kommuner (en fra hvert provsti) skal uddybe og nuancere de resultater, der kan opnås gennem tallene.

Gunhild Nissen håber gennem sit arbejde at kunne belyse skolens vilkår under de forskellige egne og sognes veksellende økonomiske, kirkelige og politiske præg, måske nå til en vis vurdering af, hvad en lærers dygtighed og personlighed formåede og ikke formåede under de givne vilkår. Med hjælp fra en sociolog ved Københavns Universitet er der udarbejdet spørgeskemaer, som skal udsendes til samtlige folkepensionister i de udvalgte provstier og behandles pr. datamaskine. Statistikker over f. eks. forsømler, privatundervisning og økonomiske forhold er under udarbejdelse.

Til instituttets planlagte publikationsserie foreligger en dagbog fra et højskoleophold på Vallekilde 1884–86.

Instituttets rådgivende virksomhed har i årets løb givet kontakter både med interessererede privatpersoner, med lærere, lokalhistorikere m. fl. Instituttet har haft flere forespørgsler om aflevering af skolehistorisk materiale.

Instituttets kontakt med Lærershøjskolens virksomhed har bl. a. fundet udtryk i en studiekreds over mellemligstidens skolehistorie. Instituttet har med henblik på studiekredsens arbejde udarbejdet en bibliografi over denne periodes skolehistorie.

DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB

Selskabet har udsendt Anders Sørensen Vedel: Den danske Krønike. Saxoversættelse 1575 (facsimile), Correspondance de Georg Brandes III Allemande (og afsluttende hefte af IV Notes et ré-

férences), Ordbog over det danske Sprog 6–11 (fotografisk optryk), Breve fra og til Ole Worm II 1637–1643 (oversættelse, fortsættes), H. C. Andersens eventyr V (fortsættes), Ogier le Dannoy. Roman en prose du XVe siècle (facsimile), Aage Hansen: Moderne dansk I–III, J. P. Traps erindringer III (afsluttet) og Georg Zoëga. Briefe und Dokumente I (fortsættes).

SELSKABET FOR UDGIVELSE AF KILDER TIL DANSK HISTORIE

Selskabet har fortsat arbejdet på følgende udgivelser: Malmø bytings dombøger 1577–90 ved E. Bager, E. Kroman og L. Ljungberg, Det kongelige rettertings domme og rigens forfølgninger i Christian III.s regeringstid ved Troels Dahlerup samt Bilag til geheimestatsrådets protokol 1848 ved Niels Petersen. Alle disse værker kan forventes udsendt i kalenderåret 1968; samtidig forbereder selskabet en række andre udgivelser.

UDVALGET FOR UDGIVELSE AF KILDER TIL LANDBEFOLKNINGENS HISTORIE

Udvalget har i 1967 fortsat udgivelsen af Viborg landstings skøde- og pantebog 1624–1637 ved udsendelse af hæfte 3 med Jens Holmgaard som udgiver.

UDGIVERSELSKAB FOR DANMARKS NYESTE HISTORIE

Den 8. april 1967 holdt amanuensis Henning Poulsen et foredrag i selskabet om DNSAP's stilling i dansk politik i 1940 og 18. november holdt amanuensis Finn Løkkegaard et foredrag om Grønlandstraktaten i 1941.

I slutningen af året blev udgivelsen af P. Munchs erindringer og optegnelser redaktionelt afsluttet med to bind der omhandler tiden fra 1939–1947, dvs. kort før Munchs død. Begge bind var i trykken sidst på året, så de kunne udsendes i begyndelsen af 1968.